

Comparative study of science promotion categories and topics in cyberspace; A case study of Iranian, American and Malaysian websites

Majid Soleimani Sasani

Assistant Professor of Communication, Faculty of Social Sciences, University of Tehran, Tehran, Iran.

msoleimani@ut.ac.ir

 0000-0001-6443-4236

Abstract

The present study seeks to know the approaches of science promotion in virtual media. The main question of this research is what are the approaches used in promoting scientific content in virtual space? The purpose of research is to show the system of new topics in new media. In this research, 15 selected sites from America, Malaysia, and Iran have been studied and compared. The analysis method of this research is qualitative content analysis with a comparative approach. In the current research, the unit of analysis is "website". Websites that each have specific approaches in the field of popular science promotion. "Meaning" unit is also a set of images, words or sentences in which one can find a connection of similar and identical meanings and categorize them based on the meaning.

The results of this study show that the promotion of science in the media, based on categories such as; The topics are agriculture and environment, indigenous culture and knowledge, health, healthcare and treatment, tourism, entrepreneurship and self-employment, and media literacy. In the meantime, attention to local culture and knowledge has been more on Iranian sites and some Malaysian sites than on American sites. However, it can be said that the tendency to promote modern science in all categories is greater among American and Malaysian sites.

Keywords: Science communication, science promotion, Cyberspace, qualitative content analysis, categorization.

مطالعه تطبیقی مقوله‌ها و موضوع‌های ترویج علم در فضای مجازی؛ مطالعه موردی تارنماهای اینترنتی ایران، آمریکا و مالزی^۱

مجید سلیمانی ساسانی

استادیار گروه ارتباطات دانشکده علوم اجتماعی، دانشگاه تهران، تهران، ایران.
msoleimani@ut.ac.ir 0000-0001-6443-4236

چکیده

مطالعه حاضر به دنبال شناخت رویکردهای ترویجی رسانه‌های مجازی در باب محتوای علمی است. در واقع سؤال اصلی پژوهش این است که رویکردهای به‌کاررفته در ترویج محتوای علمی در فضای مجازی چیست؟ هدف تحقیق نشان دادن نظام موضوع‌های جدید در رسانه‌های جدید است؛ بنابراین به مطالعه تطبیقی ۱۵ تارنما از کشورهای آمریکا، مالزی و ایران پرداخته شده و مقوله‌ها و موضوع‌های ترویج علم مورد مقایسه قرار گرفته است. روش تحلیل پژوهش، تحلیل محتوای کیفی، واحد تحلیل «تارنما» و واحد «معنا» نیز مجموعه‌ای از تصاویر، واژگان یا جمله‌هایی که بتوان ارتباطی از معانی مشابه و یکسان در آنها یافت. نتایج این مطالعه نشان می‌دهد که ترویج علم در رسانه‌ها، براساس مقوله‌هایی همچون: مباحث کشاورزی و محیط زیست، فرهنگ و دانش بومی، سلامت، بهداشت و درمان، گردشگری، کارآفرینی و خوداشتغالی و سواد رسانه‌ای است. توجه به فرهنگ و دانش بومی در تارنماهای ایرانی و برخی از تارنماهای مالزیایی نسبت به تارنماهای آمریکایی بیشتر است. درحالی‌که گرایش به ترویج علم نوین، میان تارنماهای آمریکایی و مالزیایی بیشتر است.

کلیدواژه‌ها: ارتباطات علم، ترویج علم، فضای مجازی، تحلیل محتوای کیفی، مقوله‌بندی.

شاپای الکترونیک: ۶۵۵X-۲۵۸۸ / پژوهشکده تحقیقات راهبردی / فصلنامه علمی راهبرد اجتماعی فرهنگی

CC BY 4.0

doi 10.22034/SCS.2023.386925.1414

۱. این یک مقاله دسترسی آزاد تحت مجوز:

CCBY-NC-ND (<http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/4.0/>) است.

مقدمه و بیان مسئله

هر نهادی در جامعه باید کارکردهایی داشته باشد تا مانند یک بدن به صورتی هماهنگ، عملکرد داشته باشد. برای سازمان‌های ارتباطی نیز با توجه به نیازهای گروه‌های انسانی در استفاده از آنها، وظایف و کارکردهای متعددی در نظر گرفته‌اند (ساروخانی، ۱۳۸۵، ص. ۸۳). کارکردهای رسانه را نیز ذیل عناوینی همچون: کارکرد نظارتی، سرگرم‌سازی و پرکردن اوقات فراغت، نوگرایی و توسعه، همگن‌سازی، راهنمایی و رهبری، بحران‌زدایی، آگاه‌سازی، اعطای پایگاه اجتماعی، حمایت از هنجارهای اجتماعی، انتقال میراث‌های فرهنگی و اجتماعی از نسلی به نسل دیگر، نقش و کارکرد بیان عقاید، ایجاد همبستگی میان اجزای جامعه در پاسخ به نیازهای محیطی و کارکرد تبلیغی (سورین و تانکارد، ۱۳۸۶؛ دادگران، ۱۳۸۵؛ باهنر، ۱۳۸۷؛ ساروخانی، ۱۳۸۵؛ معتمدنژاد، ۱۳۸۵ و کریمی، ۱۳۸۲) دانسته‌اند؛ اما یکی از مهم‌ترین کارکردهای رسانه تحت عنوان «کارکرد آموزشی یا انتقال فرهنگ» مطرح شده است. کنش‌های آموزشی، از آغاز تولد تا واپسین دم حیات همراه انسان است و فرایندی فراگیر است که تمام حیات انسانی را دربرمی‌گیرد و از این‌رو برای آموزش نه زمانی معین وجود دارد و نه مکانی مشخص.

در این میان، رسانه‌های ارتباطی، آموزش‌دهنده و فراهم‌آورنده دانش و شکل‌دهنده ارزش‌هایند و مردم همواره از آنها تأثیر می‌پذیرند و می‌آموزند. اهمیت وظیفه آموزشی وسایل ارتباطی در جوامع معاصر، به حدی است که بعضی از جامعه‌شناسان برای مطبوعات و رادیو و تلویزیون و سینما نقش «آموزش موازی» یا «آموزش دائمی» قائل هستند (معتمدنژاد، ۱۳۸۵). با این حال، ظهور رسانه‌های جدید مانند تارنماهای اینترنتی و شبکه‌های اجتماعی موجب تأثیرهای شگرفی در عرصه کارکرد آموزشی رسانه‌ها شده است. شکل‌گیری رویکردهای تعاملی و دوسویه کاربران در فضای رسانه‌های اجتماعی و همچنین گسترش تولید محتوای کاربرساخته، شرایط و امکان‌های جدیدی را برای کارکرد آموزشی رسانه‌های جدید فراهم کرده است؛ بنابراین، شناخت رویکردهای ترویجی علم در این رسانه‌های جدید می‌تواند نشان دهد که چه نظام مسائل و موضوع‌های جدیدی در حوزه ترویج علم مورد توجه قرار گرفته است.

۱. هدف و پرسش پژوهش

این پژوهش به دنبال شناخت رویکردهای ترویجی رسانه‌های مجازی در محتوای علمی است. سؤال اصلی این پژوهش این است که رویکردهای به‌کاررفته و نظام مقوله‌ها و موضوع‌ها در ترویج محتوای علمی در فضای مجازی چیست؟ در این پژوهش سعی خواهد شد با مطالعه و بررسی تطبیقی کشورهای آمریکا و مالزی و مقایسه آن با ایران، نظام موضوعهای ترویج علم در رسانه‌های مجازی این سه کشور مقایسه شود.

۲. پیشینه پژوهش

مطالعه حاضر به بحث عمومی‌سازی و ترویج علم در فضای مجازی می‌پردازد. در میان پژوهش‌های داخلی، پژوهش نقش رسانه‌ها در عمومی‌سازی علم در ایران و مقایسه آن با سایر کشورها (قدیمی، ۱۳۹۱) به بررسی نقش رسانه‌ها در عمومی‌سازی علم در کشورهای ایران، آمریکا، انگلستان، ژاپن و هندوستان پرداخته و با روش اسنادی و میدانی به این نتیجه رسیده است که نزدیک به ۴۰ درصد افراد از مطالب علمی که از طریق رسانه‌ها دریافت می‌گردد، رضایت دارند؛ همچنین ۵۰ درصد ایرانیان از رسانه‌ها برای افزایش اطلاعات علمی خود استفاده می‌کنند و در میان رسانه‌ها، فضای مجازی از اقبال عمومی برخوردار است. یافته‌های تطبیقی پژوهش نشان می‌دهد که کشورهای توسعه‌یافته برای جلب حمایت عموم در پیشبرد برنامه‌های علمی اهمیت بسیاری قائل‌اند و رسانه‌ها نقش مهمی در توسعه پایدار ایفا می‌کنند؛ اما در کشورهای توسعه‌یافته توجه به رسانه‌ها، آموزش و نهادهای ترویج علم نظیر موزه‌ها، مراکز علمی به صورت یک فعالیت فرهنگی در جریان است و دولت در این عرصه فعالیت می‌کند؛ اما هنوز فرهنگ علمی شکل نگرفته است و رسانه‌ها در عمومی‌سازی علم نقش واقعی خود را ایفا نمی‌کنند.

مقاله پژوهشی مفهوم ترویج علم در رسانه‌ها؛ تحلیل محتوای مجله اطلاعات علمی (مصطفوی و بیگدلی، ۱۳۹۲) نیز به تحلیل محتوای مطالب ارائه‌شده در مجله «اطلاعات علمی» بین سال‌های ۱۳۸۵ تا ۱۳۹۰ می‌پردازد. یافته‌های این پژوهش نشان می‌دهد که ارائه اطلاعات علمی در بستر جدید اینترنت به جای قالب چاپی مشکل‌نویسی است که البته با انتشار الکترونیکی مجله‌ها در اینترنت تا حدودی می‌توان به این مسئله پرداخت. این پژوهش معتقد است که در ترجمه مطالب از

زبان‌های خارجی باید به‌سوی بومی‌سازی مطالب علمی گام نهاد.

رساله دکتری ارتباطات عمومی علم در ایران: مطالعه ترکیبی نقش مجله‌های علمی عمومی در بهبود فهم عامه از علم (اجاق، ۱۳۹۲) نیز با روش تحلیل محتوا بر زبان به‌کاررفته در تولید متون علمی عمومی ایرانی، تمرکز می‌کند و معیارهایی را برای مناسب کردن زبان این مجله‌ها در راستای افزایش درک عامه از علم شناسایی کرده است. این مطالعه با تشریح معیارهای زبان ایدئال، روش برقراری ارتباطات عمومی مؤثر توضیح داده می‌شود. تحلیل محتوای مجله‌های علمی عمومی ایران نشان می‌دهد که این مجله‌ها در بازنمایی چهار بعد سواد علمی یعنی کنش‌های علم محور، ویژگی‌های نگرشی علم، آثار و پیوندهای اجتماعی علم و هنجارهای حاکم بر علم، بیشتر بازنمایی کنش‌های علم محور تأکید دارند و همین امر موجب شناخت نادرست و ناقص از علم می‌شود.

در میان تحقیق‌های خارجی نیز مقاله پژوهشی ارتباطات توسعه: پژوهش در عصر فناوری اطلاعاتی و ارتباطی و جهانی‌شدن (Ogan, 2009) به فراتحلیل مقاله‌های علمی با محوریت ارتباطات توسعه در مجلات برخط و غیربرخط از سال ۱۹۹۸ تا ۲۰۰۷ را بررسی می‌کند. یافته‌ها نشان می‌دهد که حدود ۴۴ درصد مقاله‌ها با محوریت توسعه و فناوری اطلاعاتی و ارتباطی (ICT) است، حدود ۱۲ درصد با محوریت توسعه و ترکیب رسانه‌ها، ۲۲ درصد توسعه و چندرسانه‌ای، ۷٫۱ درصد توسعه و تلویزیون و... می‌باشد؛ همچنین حدود ۷۸ درصد مقاله‌ها بر نقش رسانه‌ها را به‌عنوان یک موتور محرک در فرایند توسعه قلمداد می‌کند، ۱۲٫۸ درصد مقاله‌ها نقش رسانه را به‌عنوان یک عامل موردتوجه قرار می‌دهد و تنها ۹ درصد نقش حداقلی و ۷ درصد هیچ نقشی بر رسانه در فرایند توسعه قائل نیست.

مقاله پژوهشی عمومی‌سازی علم در برزیل: به‌سوی امور عمومی (Lima, Marcia & et al., 2008) به نقش دولت برزیل در فرایند عمومی‌سازی علم در امور عمومی جامعه تأکید می‌کند. نویسندگان معتقدند که در حال حاضر دولت دو نقش محوری در فرایند عمومی‌سازی علم دارد: اول، تأسیس ساختار رسمی در دولت به‌مثابه تصدیق حمایت از عمومی‌سازی علم؛ دوم، عمومی‌سازی علم و فناوری و بهبود آموزش علمی برای توسعه اجتماعی.

کتاب ارتباطات و عمومی‌سازی علم و فناوری در چین (Ren & Zhai, 2013) به بررسی سواد علمی و گسترش آگاهی علمی در چین می‌پردازد و بیان می‌کند که در قرن بیستم روزنامه‌ها، مجله‌ها و رسانه‌های سمعی - بصری بخش مهمی از

عمومی‌سازی علم را بر عهده داشتند. باین حال امروز استفاده از رسانه‌های در بستر اینترنت اهمیت دارد. ظهور و توسعه اینترنت یک مجرای مهمی برای عمومی‌سازی علم و فناوری فراهم ساخته است؛ به‌طوری‌که فضای مجازی فضای باز و مردم‌سالارانه است و عموم مردم می‌توانند به صورت مستقیم با دانشمندان گفتگو کنند و از کتابخانه‌های مجازی و موزه علمی مجازی استفاده کنند.

مقاله پژوهشی توسعه سواد علمی و عمومی‌سازی علم با کمک کتابخانه‌ها و خدمات اینترنت (Vrana, 2013) نیز بیان می‌کند که کتابخانه‌ها با سرویس‌های اینترنتی به‌ویژه وب ۲ یا رسانه‌های اجتماعی در ارتقاء سواد علمی و عمومی‌سازی رسانه نقش مهمی دارد. امکان دسترسی برخط به مجله‌ها، نشریه‌ها و روزنامه‌ها، اینترنت فضای نامحدودی از اطلاعات فراهم می‌سازد، امکان اشاعه و نشر اطلاعات و علم در اینترنت با سرعت بالایی صورت می‌گیرد و امکان ایجاد شبکه‌های اجتماعی میان مروجان علمی و عموم مردم وجود دارد.

بررسی تحقیق‌های پیشین داخلی و خارجی نشان می‌دهد که رسانه‌های جمعی نقش بسیار مهمی در عمومی‌سازی و ترویج علم، توسعه دانش‌محور و کاهش شکاف اطلاعاتی دارد. باین حال نقطه تمرکز تحقیقات کمتر رسانه‌های جدید به‌ویژه فضای مجازی یا اینترنت است.

۳. تعریف مفاهیم

عمومی‌سازی علم، به‌دنبال ارائه علم به زبان عامه است. اینکه علم باید در خدمت همه قرار گیرد و همه قادر باشند که از تفکر علمی به عنوان ابزار شناخت حقیقت و مسائل ساده زندگی بهره‌گیرند. هدف ترویج علم، «سازگار کردن و تعدیل اندیشه‌ها و یافته‌های پیچیده علمی است تا مخاطبان غیرمتخصص یا عامه مردم بتوانند آن را دریابند» (حری، ۱۳۸۵، ص. ۶۶). دراین‌میان، رسانه‌ها، خصوصاً رسانه‌های جدید، نقش میانجی برای ترویج علم را بازی می‌کنند. پاتر، ساختارهای دانش مرتبط با فضای رسانه‌ای را شامل یک مجموعه پنج‌گانه، «محتوای رسانه‌ای، تأثیر رسانه‌ای، صنایع رسانه‌ای، جهان واقعی و خود» می‌داند و به‌طور مستقیم بر «رسانه» تأکید دارد و معتقد است که رسانه، «تصویر آینه‌واری از واقعیت ایجاد نمی‌کند و پیام رسانه‌ای، ما به ازای یک‌به‌یک، با جهان واقعی ندارد» (پاتر، ۱۳۹۱، ص. ۴۳). از این منظر پارادایم‌ها و ساختارهای دانش، تأثیرهای مستقیمی بر محتوای ترویجی علم دارد.

مطالعه حاضر نیز به فرایند عمومی‌سازی علم از طریق رسانه‌ها می‌پردازد؛ بنابراین نقش‌های اطلاعاتی و آموزشی رسانه‌ها اهمیت زیادی دارد؛ زیرا از نقطه‌نظر کارکردی، رسانه‌ها وظایف متنوعی دارند که وظیفه آموزشی از مهم‌ترین آنهاست (معمدنژاد، ۱۳۸۵). نظارت بر محیط، ایجاد و توسعه همبستگی اجتماعی افراد، انتقال میراث فرهنگی و سرگرمی و تفریح دیگر کارکردهای رسانه‌هاست؛ همچنین باید گفت که ترویج عمومی علم در رسانه‌ها می‌تواند مسئله شکاف آگاهی و نابرابری بین طبقات اجتماعی (سورین و تانکارد، ۱۳۸۶، ص. ۳۶۳) را مرتفع سازد. آنچنان که دیدگاه یونسکو نیز بر روی دسترسی برابر و امکان جریان دانش و اطلاعات علمی از طریق اینترنت برای همه شهروندان تأکید کرده (یونسکو، ۱۳۸۴، ص. ۳۲) و دولت و سازمان‌های غیردولتی نقش مهمی در عمومی‌سازی علم دارند (Report of Brazil, 2004). اینکه ریشه توسعه‌نیافتگی در نبود علم در میان عامه است و رسانه‌ها نقش مهمی در نوسازی جامعه دارند (از کیا و غفاری، ۱۳۸۷، ص. ۲۰۷). باین‌حال، توجه به الزام‌های خاص بومی کشورها و در راستای توسعه‌بخشی مثبت (مک کوئیل، ۱۳۸۵، ص. ۱۷۵) و ایجاد فضای برای مشارکت دوسویه (Lewis, 1993) و توجه به ابعاد اجتماعی، قومیتی و جغرافیایی (Bailey & et al., 2008) می‌تواند نقش مهمی در عمومی‌سازی علم داشته باشد.

۴. روش پژوهش

در این پژوهش با روش تحلیل محتوای کیفی و رویکرد تطبیقی و استفاده از اسناد متنی و تصویری، رویکردهای ترویج علم در فضای مجازی در کشورهای ایران، آمریکا و مالزی مطالعه می‌شود. پژوهش‌های کیفی، تفسیری و پدیدارشناختی‌اند (Patton, 2002) و نگاه به پدیده‌ها، کل‌گرایانه و برای کشف معانی پدیده‌هاست (Denzin & Lincoln, 2000). در تحلیل محتوای کیفی نیز «معنا»^۱ با تکیه بر معنای ظاهری کلمات^۲ و نیز معنای فراطاهری کلمات^۳ تحلیل می‌شود (بشیر، ۱۳۸۴، ص. ۶) و ابتدا مقوله‌هایی برای تجزیه متن ساخته می‌شود و سپس متن بر اساس این مقوله‌ها تحلیل می‌شود. پژوهش‌های تطبیقی نیز عموماً پژوهش‌هایی توصیفی هستند که برخلاف پژوهش‌های تبیینی، فرضیه ندارند (کرلینجر، ۱۳۹۰، ص. ۹۹) و مبتنی بر

1. Meaning

2. Appeared Meaning

3. Absent Meaning

فهم شباهت‌ها و تفاوت‌ها هستند (مک‌کی و مارش، ۱۳۷۸، ص. ۲۸۷ به نقل از غفاری، ۱۳۸۸).

نمونه‌گیری از نوع «نمونه‌گیری نظری» مبتنی بر انتخاب موارد یا گروه‌ها بر اساس محتوا و ارتباطشان با موضوع تحقیق است (فلیک، ۱۳۸۷)؛ بنابراین نمونه‌هایی از رسانه‌های مجازی مختلف در کشورهای هدف مورد بررسی قرار خواهد گرفت که بیشترین ارتباط را با موضوع ترویج علم عامه داشته باشند.

«جامعه آماری» در این پژوهش، تارنماهای منتخب در حوزه ترویج علم عامه در سه کشور ایران، مالزی و ایالات متحده آمریکا است.

واحد تحلیل در تحلیل محتوا، به یک نوع موضوع مورد مطالعه مهم اشاره می‌کند (Downe Wamboldt, 1992). در پژوهش حاضر واحد تحلیل، «تارنما» است.

تارنماهایی که هر یک رویکردهای خاصی در ترویج علم داشته‌اند.

واحد معنا نیز مجموعه تصاویر، واژگان یا جمله‌هایی است که بتوان ارتباطی از معنای مشابه و یکسان در آنها یافت و بر اساس این معنای مشابه آنها را تقسیم‌بندی کرد (Downe Wamboldt, 1992). در این پژوهش نیز متن، صوت، فیلم، عکس و هر محتوای دیگری که به صورت برخط در پایگاه‌های اینترنتی مورد بررسی وجود دارند به عنوان واحد معنا در نظر گرفته شده است؛ همچنین در این پژوهش، تعیین مقولات بر اساس ابداع محقق صورت گرفته است. در واقع در تحلیل‌های کیفی، نوآوری و ابداع برای سهولت تحلیل داده‌هاست. مقوله‌بندی نیز یعنی مجموعه‌ای از داده‌ها یا واحدی از داده‌ها که معرف پدیده‌های کلی‌تر باشد (لیندلاف و تیپلور، ۱۳۸۸).

۵. یافته‌های پژوهش

هدف پژوهش حاضر آن است که به صورت به کیفی به مطالعه تطبیقی مقوله‌ها و موضوع‌های ترویج علم در تارنماهای ۳ کشور ایران، آمریکا و مالزی بپردازد؛ بنابراین ۵ تارنمای اینترنتی ایرانی: تبیان، زیست‌بوم، نیک‌صالحی، دکتر رازاده و انسان‌شناسی و فرهنگ، ۵ تارنمای اینترنتی آمریکایی: انجمن آمریکایی پیشرفت علم، مرکز علم برای منفعت عمومی، علم در آزمایشگاه شاخسیری، علم عامه و کوپس پروجکت و در نهایت ۵ تارنمای مالزیایی: آکادمی علوم مالزی، مرکز اطلاعات امنیت زیستی، انجمن مصرف‌کنندگان پنانگ، سازمان ملی فضایی مالزی و مؤسسه بین‌المللی مطالعات پیشرفته اسلامی، تحلیل شده‌اند. برای تحلیل نظام موضوع‌ها، مقوله‌ها و رویکردهای ترویج علم نیز علاوه بر شناسایی کلی (زبان و رتبه تارنما،

موضوع‌های ترویجی، سازمان‌های پشتیبان، شیوه‌های تأمین اعتبار، سطح پوشش، سطح به‌روزرسانی و تأمین محتوا، هزینه استفاده از اطلاعات برای مخاطبان)، همه انواع متن نوشتاری، تصویر، فیلم، صوت و پادکست، نشانی و تحلیل بانک‌های اطلاعاتی این تارنماها تحلیل شده‌اند.

۵-۱. تحلیل محتوای کیفی پایگاه‌های اینترنتی ایران

۵-۱-۱. تحلیل مقوله‌ها و موضوع‌های تبیان

این تارنمای توسط سازمان تبلیغات اسلامی پیشیبانی، زبان اصلی آن فارسی؛ اما به زبان‌های دیگر هم محتوا تولید می‌کند. محتوا نیز رایگان است.

۱- فرهنگ بومی: به‌دنبال احیای فرهنگ بومی است؛ به‌عنوان مثال به ترویج سنت حسنه ازدواج و وجود واسطه و اهمیت آن در روایات می‌پردازد.^۱ یا در مطلب «دل‌هاتونو تکون دادین؟» ضمن ترویج سنت خانه‌تکانی به نکات اخلاقی هم اشاره می‌کند.^۲

۲- دین و اخلاق: مأموریت اصلی تارنما است؛ مانند مطلب «خطر انحراف در کمین مؤمنان» که ذکر می‌کند: «شکست در میدان جنگ خسارت نیست، خسارت واقعی، به هدر دادن سرمایه‌های ایمانی، فکری و روحی است».^۳

۳- مضامین سیاسی: در موارد معدود می‌پردازد؛ مانند مطلب «بحران ساختگی» که در آن روایت غربی از پرونده هسته‌ای ایران را نقد می‌کند.^۴

۴- حقوق بشر: به تبیین حقوق بشر اسلامی و نقد حقوق بشر غربی می‌پردازد؛ مانند مطلب «علی (علیه‌السلام) و حقوق بشر» که بیان می‌دارد: مهم‌ترین اصل و پایه حقوق بشر، «کرامت انسانی» است.^۵

۵- بهداشت و درمان: در سرویس زندگی یک گروه به نام سلامت دارد و به توصیه‌های پزشکی می‌پردازد؛ مانند مطلب «۱۰ تا از بهترین‌ها برای پاک‌سازی عروق» که در آن ادعا می‌کند که تصلب شرایین (گرفتگی رگ‌های خونی) به داشتن تغذیه مناسب برمی‌گردد.^۶

۶- توسعه: به‌صراحت به مفهوم توسعه نمی‌پردازد؛ اما به‌دنبال پیشرفت در مقوله

1. <http://www.tebyan.net/newindex.aspx?pid=283275>

2. <http://www.tebyan.net/newindex.aspx?pid=296366>

3. <http://www.tebyan.net/newindex.aspx?pid=295971>

4. <http://www.tebyan.net/newindex.aspx?pid=296509>

5. <http://www.tebyan.net/newindex.aspx?pid=19125>

6. <http://tebyan.net/newindex.aspx?pid=296429>

فرهنگ است؛ تا آنجا که برای بهبود اوضاع اقتصادی، به جای توصیه‌های صرفاً اقتصادی به توصیه‌های مذهبی می‌پردازد؛ مانند مقاله «توصیه‌ای مفید برای رزق و روزی» که تأکید می‌کند که یاد خدا افزون بر آرامش، توسعه رزق هم دارد.^۱

۷- کشاورزی: تنها به نوع ارگانیک آن می‌پردازد. در مطلب «چرا کشاورزی ارگانیک» تأکید دارد که: این تجاری‌سازی انبوه کشاورزی آثار منفی بر محیط زیست دارد. به خصوص استفاده از آفت‌کش‌ها و دانه‌های هیبرید و کشت تک‌محصولی و یک‌دست تهدید جدی برای تنوع گونه‌ای محلی و بومی است.^۲

۸- محیط زیست: محیط زیست را از محورهای توسعه پایدار می‌داند.^۳

۹- سواد رسانه‌ای: در مطلب «ضرورت وجود سواد رسانه‌ای» می‌گوید: خواندن اخبار باید به شکل انتقادی انجام شود و به نقش مالکان رسانه‌ها باید توجه داشت.^۴

۱۰- حقوق شهروندی: در مطلب «آپارتمان‌نشین‌ها کلیک کنند»، مسائل مربوط به حقوق شهروندی را یادآوری می‌کند.^۵

۱۱- گردشگری: به معرفی مراکز گردشگری می‌پردازد؛ مثلاً گزارش «سال را در سرزمین «اوز» تحویل کنید».^۶

۱۲- کارآفرینی: به مسائل حقوقی می‌پردازد؛ مثلاً مقاله «حقوق قانونی اشتغال».^۷

۱۳- بحث‌های تاریخی: در این موضوع، بیشتر به تاریخ اسلام توجه دارد^۸ و در مورد مستشرقین، به نقد دیدگاه‌های آنان می‌پردازد. مثل مطلب «ماجرای ما و مستشرقین».^۹

۱۴- کاهش شکاف دیجیتالی: تبیان در ۳ بخش «خدمات»، «دیتا سنتر» و «فروشگاه» در این زمینه تلاش نموده است.^{۱۰}

۱۵- دانش‌های بومی: در مطلب «بالاخره طب سنتی خوب است یا نه» تأکید می‌کند که آمار جهانی نشان می‌دهد که گرایش مردم به طب سنتی رو به فزونی است.^{۱۱}

1. <http://www.tebyan.net/newindex.aspx?pid=296360>

2. <http://www.tebyan.net/newindex.aspx?pid=184193>

3. <http://www.tebyan.net/newindex.aspx?pid=934&articleID=475512>

4. <http://www.tebyan.net/newindex.aspx?pid=285235>

5. <http://hoghhoogh.tebyan.net/newindex.aspx?pid=278444>

6. <http://www.tebyan.net/newindex.aspx?pid=296229>

7. <http://www.tebyan.net/newindex.aspx?pid=237372>

8. <http://library.tebyan.net/newindex.aspx?pid=102834&ParentID=0&BookID=15867&MetaDataID=325&Volume=1&PageIndex=19&PersonalID=0&NavigateMode=CommonLibrary&Content=>

9. <http://www.tebyan.net/newindex.aspx?pid=193113>

10. <http://www.tebyan.net/newindex.aspx?pid=30019>

<http://tebyanidc.com/fa/>

<http://www.tebyan.net/newindex.aspx?pid=236001>

11. <http://www.tebyan.net/newindex.aspx?pid=248140>

مقاومت: به این مقوله‌ها بسیار پرداخته می‌شود؛ مثلاً در مطلب «ما بی آمریکا» بر «خودباوری» و «ما می‌توانیم»^۱.

۱۶- تحلیل‌های قومیتی: تحلیل قومیتی را رد و در مطلب «صدام به روایت شهید چمران» تأکید می‌شود که انقلاب اسلامی ایران به همه قومیت‌ها به یک چشم می‌نگرد.^۲

۱۷- تروریسم: به پوشش اخبار آنها می‌پردازد؛ مثلاً در مطلب «داعش چگونه حقوق می‌دهد؟» آمده است که داعش نزدیک به ۶۰ هزار نیروی تحت امر دارد.^۳ در برخی موارد هم به تبیین مفاهیم می‌پردازد؛ مثل مطلب «تروریسم از دیدگاه اسلام و غرب».^۴

۱۸- مردم‌سالاری: با تبیین «مردم‌سالاری دینی» آن را جایگزین مناسبی برای مردم‌سالاری می‌داند؛ مانند مطلب «نیم‌نگاهی به اسلام و مردم‌سالاری».^۵

۱۹- نهادهای مردم‌نهاد: آنها را برای حل مشکلات جامعه مفید می‌داند؛ مانند مطلب «سازمان‌های مردم‌نهاد».^۶

۵-۱-۲. تحلیل مقوله‌ها و موضوع‌های زیست‌بوم

این تارنما در موضوع محیط زیست، گردشگری، کشاورزی، منابع طبیعی، بهداشت و سلامت فعالیت می‌کند. زبان آن فارسی و محتوا رایگان است.

۱- فرهنگ بومی: در مطلب «قنات راهکار نجات»، آن را درمان خشک‌سالی می‌داند.

۲- دین و اخلاق: در مقاله «سیر تطور اخلاق زیست‌محیطی» می‌گوید در تمدن اسلامی، اخلاق زیست‌محیطی از مباحث پایه‌ای است.^۷ حفظ محیط زیست را موضوعی توحیدی و قرآنی می‌داند؛ مثلاً در مقاله «محیط زیست و بحران آن؛ رویکرد قرآنی».^۸

۳- مضامین سیاسی: توجه مدیران سیاسی را به مقوله محیط زیست جلب می‌کند؛ مثلاً مقاله «با مدیران دولتی برای روزهای غیر هوای پاک».^۹

۴- حقوق بشر: حفظ محیط زیست را از مقدمات حقوق بشر می‌داند و در مقاله

1. <http://siasat.tebyan.net/newindex.aspx?pid=293403>

2. <http://www.tebyan.net/newindex.aspx?pid=116948>

3. <http://www.tebyan.net/newindex.aspx?pid=295760>

4. <http://library.tebyan.net/newindex.aspx?pid=102834&ParentID=0&BookID=55497&MetaDataID=8827&Volume=1&PageIndex=0&PersonalID=0&NavigateMode=CommonLibrary&Content=>

5. <http://www.tebyan.net/newindex.aspx?pid=30315>

6. <http://www.tebyan.net/newindex.aspx?pid=160268>

7. <http://zistboom.com/fa/news/17258/>

8. <http://zistboom.com/fa/news/15041/>

9. <http://zistboom.com/fa/news/26623/>

- «دیپلماسی آب و محیط زیست» به این موضوع اشاره می‌کند.^۱
- ۵- بهداشت و درمان: راهکارهای تغذیه سالم برای جلوگیری از بیماری ارائه می‌کند؛ مانند مقاله‌های «بدترین گوشت‌هایی که می‌خوریم»^۲ و «عزم ملی علیه سرطان».^۳
- ۶- سواد رسانه‌ای: رسانه‌های سرمایه‌داری را عامل انکار تخریب محیط زیست می‌داند؛ مانند مقاله «تغییرات آب‌وهوا؛ واقعیتی انکار شده» که می‌گوید ما به «رسانه‌های آرام و مداوم» نیاز داریم تا بی‌عدالتی‌های درازمدت نسبت به مردم و زمین مورد غفلت قرار نگیرد.^۴
- ۷- گردشگری: آشنایی با عوامل حفظ محیط زیست را عامل افزایش گردشگری می‌داند و مراکز گردشگری در ایران معرفی می‌کند؛ مانند گزارش «کشف شهر زیرزمینی هخامنشی در غرب اصفهان»^۵ و یا گزارش تصویری «قلعه بابک، دژی در ابر».^۶
- ۸- کارآفرینی: در برخی موارد، راهکارهای اشتغال‌زایی را مغایر با رویکردهای حفظ محیط زیست می‌داند؛ مانند مطلب «جنایت سبز».^۷
- ۹- بحث‌های تاریخی: به نمونه‌هایی از حفظ محیط زیست در تاریخ اشاره می‌کند؛ مانند مطلب «قداست درختان نزد ایرانیان» که بیان می‌کند به عقیده ایرانیان باستان، هر کس درخت کهن‌سالی را قطع کند، در همان سال، عزیزی را از دست خواهد داد.^۸
- ۱۰- تروریسم: آنجا که تروریسم عامل تخریب محیط زیست باشد، تارنما زیست‌بوم به آن اشاره دارد؛ مثلاً در خبر «سربریدن حیوانات، تمرین کودکان داعشی» به این مطلب اشاره می‌کند که داعش، در مدرسه‌های خود برای آموزش سربریدن به کودکان، قطع سر حیوانات را آموزش می‌دهد.^۹
- ۱۱- نهادهای مدنی: دنبال تشکیل و گسترش سازمان‌های مردم‌نهاد محیط‌زیستی است؛ مانند مطالبی همچون «نخستین جشنواره تجلیل از فعالان و برگزیدگان محیط زیست لرستان»^{۱۰} و «حضور پررنگ تشکل زیست‌محیطی سراسر کشور در چهاردهمین نمایشگاه بین‌المللی محیط زیست».^{۱۱}

1. <http://zistboom.com/fa/news/25780/>

2. <http://zistboom.com/fa/news/26820/>

3. <http://zistboom.com/fa/news/26818/>

4. <http://zistboom.com/fa/news/26664/>

5. <http://zistboom.com/fa/news/26371/>

6. <http://zistboom.com/fa/news/26486/>

7. <http://zistboom.com/fa/news/25567/>

8. <http://zistboom.com/fa/news/26804/>

9. <http://zistboom.com/fa/news/26668/>

10. <http://zistboom.com/fa/news/24319/>

11. <http://zistboom.com/fa/news/26879/>

۵-۱-۳. تحلیل مقوله‌ها و موضوع‌های نیک صالحی

این سایت به موضوع‌های ترویجی ورزش، دین، سینما، خانواده، سبک زندگی، روانشناسی، سرگرمی و سلامت می‌پردازد. با جذب آگهی اعتبار خود را تأمین و محتوایش رایگان است. متون نوشتاری آن نیز بسیار کوتاه و اغلب جمع‌آوری است.

- ۱- دین و اخلاق: در حد توصیه به دین‌مداری عرفی، آن‌هم در حد بسیار محدود مانند مطلب «ایام فاطمیه از کی شروع و در چه تاریخی به پایان می‌رسد»^۱
- ۲- بهداشت و درمان: در حد ترویج مسائل جنسی و زیبایی مانند مطلب؛ «آنچه شما باید در تماس جنسی رعایت و دقت کنید»^۲
- ۳- محیط زیست: در حد نشر اخبار مربوط به حمایت هنرمندان از محیط‌زیست.^۳
- ۴- سواد رسانه‌ای: با نشر بیش‌ازاندازه تصاویر هنرپیشه‌ها دنبال جذب مخاطب است.
- ۵- گردشگری: به معرفی اماکن گردشگری می‌پردازد.^۴
- ۶- تروریسم: به نوعی کشورهای غربی را در مبارزه علیه تروریسم تأیید می‌کند؛ مانند مطلبی در مورد همکاری دولتی شرکت ماکروسافت برای مقابله با تروریسم.^۵

۵-۱-۴. تحلیل مقوله‌ها و موضوع‌های دکتر روازاده

این سایت توسط مؤسسه پژوهشی درمانی احیای طب جامع ایرانیان پشتیبانی می‌شود. محتوای آن رایگان و تعامل زیادی با مخاطبان دارد.

- ۱- فرهنگ بومی: با طب سنتی، سعی در احیاء روش‌ها و فرهنگ‌های بومی دارد؛ مانند مطلب «نفی داروهای جدید از طرف اطباء کهن ایران‌زمین»^۶
- ۲- دین و اخلاق: خاستگاه طب سنتی را توصیه‌های دینی می‌داند. برخی موارد، به تشریح جایگاه طبیعت از دیدگاه بزرگان دینی می‌پردازد؛ مانند مطلب «فاصله میان سیاست و عدالت» که بر طبق این رویکرد ما حق نداریم بیش از آنچه وضع شده از طبیعت و دیگر موجودها و جانداران بخواهیم.^۷
- ۳- مضامین سیاسی: به صورت محدود سعی در تقویت گفتمان انقلاب اسلامی دارد؛

1. <http://www.niksalehi.com/din-andishe/archives/227895.php>

2. <http://www.niksalehi.com/health/archives/002904.php>

3. <http://www.niksalehi.com/health/archives/002904.php>

4. <http://www.niksalehi.com/gardeshgari/view/014483.php>

5. <http://forum.niksalehi.com/forum19/thread27720.html>

6. <http://ravazadeh.com/نفی-داروهای-فرنگی-از-طرف-اطباء-کهن-ایران/>

7. <http://ravazadeh.com/فاصله-میان-سیاست-و-عدالت/>

- مثلاً مطلب تحت عنوان «الگوی نمایان عدالت در ساختار اداری»^۱.
- ۴- حقوق بشر: به تبیین این موضوع از منظر دینی می‌پردازد و در ارتباط با مسائل سلامت آن را مطرح می‌کند؛ مثلاً در مطلب آب و هوا و خاک حاصلخیز، اصل هوا و آب گوارا و کیفیت بهره‌برداری از این امانت‌های الهی را مهم می‌داند.^۲
- ۵- بهداشت و درمان: رویکرد اصلی تارنما است.
- ۶- توسعه: به بررسی شاخص‌های سلامت در کشورهای توسعه‌یافته و غیره می‌پردازد؛ به‌عنوان مثال مقاله «تأثیر شگرف تغذیه در نوزادی بر بروز چاقی در بزرگ‌سالی»^۳.
- ۷- کشاورزی: مروج کشاورزی سنتی است.
- ۸- محیط‌زیست: مروج حفظ محیط زیست است؛ مثلاً در مطلب «کاشت درخت برابر با نجات زندگی»، توسعه جنگل را موجب تعادل در چرخه طبیعت می‌داند.^۴
- ۹- شهروندی: منتقد برخی رفتارهای شهروندی نوین است و به‌دنبال تبیین «تعارض‌های آپارتمان‌نشینی با سبک زندگی اسلامی» است.^۵
- ۱۰- بحث‌های تاریخی: در ارتباط با حکمای متقدم طب سنتی، ارجاع‌هایی دارد. در این زمینه می‌توان به متنی با عنوان «توضیح‌هایی کامل در خصوص کتاب تذکره الکحالین (چشم‌پزشکی)» اشاره کرد.^۶
- ۱۱- دانش‌های بومی: طب سنتی را یک دانش بومی اصیل و مهم می‌داند.

۵-۱-۵. تحلیل مقوله‌ها و موضوع‌های انسان‌شناسی و فرهنگ

- این تارنما در موضوع علوم انسانی فعالیت می‌کند و توسط مؤسسه انسان‌شناسی و فرهنگ پشتیبانی می‌شود. زبان آن فارسی و محتوای آن رایگان است.
- ۱- فرهنگ بومی: سعی در احیای فرهنگ بومی دارد و بر حفظ تفاوت‌ها در اقوام گوناگون تأکید می‌کند. در مقاله «شناخت خودفرهنگی در تعامل هویت‌شناسی قومی، محلی و ایران‌شناسی»، مهم‌ترین عملکرد فرهنگ را هویت‌سازی و تمایزهای

1. <http://ravazadeh.com/> الگوی-نمایان-عدالت-در-ساختار-اداری

2. <http://ravazadeh.com/> آب-و-هوا-و-خاک-حاصلخیز-بخش-اول

3. <http://ravazadeh.com/> تاثیر-شگرف-تغذیه-در-نوزادی-بر-بروز-چاقی

4. <http://ravazadeh.com/> کاشت-درخت-نجات-زندگی-بخش-نخست

5. <http://ravazadeh.com/content/ehyaye-salamat-article/general-articles/4469> -تعارض-های

html آپارتمان-نشینی-با-سبک-زندگی-اسلامی

6. <http://ravazadeh.com/> توضیحاتی-کامل-در-خصوص-کتاب-تذکره-الک

- هویتی را موجب پیوند گروه‌ها در جامعه می‌داند.^۱
- ۲- دین و اخلاق: در مقاله «اخلاق دینی و اخلاق عرفی» بیان می‌دارد که «اخلاق مبتنی بر فهم عرفی... تقابلی با اخلاق دینی ندارد».^۲
- ۳- مضامین سیاسی: از زبان مدیر سایت در مصاحبه «روشنفکران با قدرت مشکلی ندارند» ذیل مفهوم پوپولیسم، روشنفکران را به‌خاطر عدم توجه به مناسک و روزمرگی‌های مردم نقد می‌کند.^۳
- ۴- حقوق بشر: توجه ویژه‌ای به فراگیری مفاهیم حقوق بشر جهانی در کشور خصوصاً در مدارس دارد که موجب توسعه و صلح ملی و بین‌المللی می‌شود.^۴
- ۵- حکمرانی محلی: به‌دنبال تقویت و مدیریت آن است؛ به‌عنوان مثال مقاله «محلّه و توسعه فرهنگی».^۵
- ۶- بهداشت و درمان: در مقاله «چگونه بهداشت به مسئله‌ای ژئوپولیتیک مبدل شده است»، راه‌حل را مشارکت جهانی می‌داند.^۶
- ۷- توسعه: وضعیت توسعه در ایران و جهان را متفاوت دانسته و توسعه‌های مضاف را صرفاً بازیچه می‌شمارد.^۷
- ۸- کشاورزی: در مقاله «زیست‌فناوری، کشاورزی و انسان‌شناسی» تأکید فراوانی بر استفاده روش‌های نوین برای گسترش کشاورزی و جلوگیری از خطر قحطی دارد.^۸
- ۹- محیط زیست: در مقاله «محیط زیست و تخریب روزافزون طبیعت» معتقد است که راهبردهای ملی در محیط زیست باید مطابق با استانداردهای توسعه پایدار محیط زیست جهانی و الزام‌های بین‌المللی باشد.^۹
- ۱۰- سواد رسانه‌ای: در مقاله «تأملی بر ضرورت پایدار پیوند رسانه‌های جمعی با پدیده سواد رسانه‌ای و راهکارهای لازم»، آن را مهارت اجتماعی و انتقادی می‌داند که موجب تقویت انسجام اجتماعی می‌شود.^{۱۰}
- ۱۱- حقوق شهروندی: به تشریح قوانین شهری می‌پردازد و آن را لازم‌الاجرا از سوی همگان می‌داند.^{۱۱}

1. <http://anthropology.ir/node/27383>

2. <http://anthropology.ir/node/4823>

3. <http://anthropology.ir/node/27589>

4. <http://anthropology.ir/node/22511>

5. <http://anthropology.ir/node/17525>

6. <http://anthropology.ir/node/19943>

7. <http://anthropology.ir/node/27342>

8. <http://anthropology.ir/node/13562>

9. <http://anthropology.ir/node/25896>

10. <http://anthropology.ir/node/12240>

11. <http://anthropology.ir/node/27464>

<http://anthropology.ir/node/16535>

- ۱۲- گردشگری: به معرفی مکان‌های گردشگری می‌پردازد و به آسیب‌شناسی وضعیت آن در ایران توجه می‌کند؛ مثلاً در مقاله «نگاهی به چالش‌های اجتماعی توسعه توریسم در جزیره آشوراده» اشاره می‌شود که فعالان محیط زیست عمده مخالفان طرح هستند.^۱
- ۱۳- کارآفرینی: در این باره پیشنهادهاى مختلفی دارد؛ مانند مطلب «بررسی ظرفیت کارآفرینی در بخش گردشگری با تأکید بر گردشگری جنگ در ایران» که بر تنوع فرهنگی - طبیعی تأکید می‌شود.^۲
- ۱۴- کاهش شکاف دیجیتال: صرفاً با آموزش بهره‌بردارى از ابزارهای دیجیتال سعی در بهبود اوضاع تحقیق‌های علمی دارد؛ مثلاً «تبدیل خاطره آنالوگ به حافظه دیجیتال»^۳ و «آشنایی با ابزارهای دیجیتال در تحقیقات مردم‌نگاری».^۴
- ۱۵- دانش‌های بومی: در مقاله «در فرهنگ خود زیستن»، با اشاره به از بین رفتن دانش‌ها و رفتارهای سنتی با وجود سیل نوسازی تأکید دارد که باید به دنبال روش‌هایی برای حفظ و احیاء عقلانی با توجه به زمان حال داشته باشیم و از یافتن راه‌هایی می‌گویند که موجب هویت‌بخشی فرهنگ سنتی کهن در جامعه امروز می‌شود.^۵
- ۱۶- مقاومت: تأکید خاصی بر مقاومت مقابل انگاره‌های دنیای نوین دارد؛ مثلاً در تحلیل فیلم «مهمان داریم» به عقلانیت ابزاری نوسازی (به تعبیر وبری) اشاره‌هایی دارد.^۶
- ۱۷- تحلیل‌های قومیتی: اشاره‌هایی کوتاه در مورد فرهنگ اقوام دارد و بر استفاده از ظرفیت‌های آنان تأکید می‌کند: «باید کردها، بلوچ‌ها و همه اقوام ایرانی احساس کنند در ایران بالاترین اختیارها را دارند».^۷
- ۱۸- تروریسم: در این زمینه سعی می‌کند که نقدی منصفانه از خود ارائه دهد؛ به‌عنوان نمونه در ارائه تعریف جهانی، مباحث سیاسی را تأثیرگذار می‌داند.^۸
- ۱۹- مردم‌سالاری: مردم‌سالاری را بهترین شیوه برای سرکوب دولت منفور طبقاتی می‌داند؛ مثلاً مقاله «سوسیالیسم و مردم‌سالاری».^۹

1. <http://anthropology.ir/node/26486>

2. <http://anthropology.ir/node/18354>

3. <http://anthropology.ir/node/24447>

4. <http://anthropology.ir/node/24638>

5. <http://anthropology.ir/node/3856>

6. <http://anthropology.ir/node/27379>

7. <http://anthropology.ir/node/27042>

8. <http://anthropology.ir/node/15125>

9. <http://anthropology.ir/node/26740>

۵-۲. تحلیل محتوای کیفی پایگاه‌های اینترنتی ایالات متحده

۵-۲-۱. تحلیل مقوله‌ها و موضوع‌های انجمن آمریکایی پیشرفت علم^۱

برخی از اطلاعات این تارنما با عضویت، به صورت رایگان در دسترس می‌باشد، زبان آن انگلیسی است و به صورت حضوری، رویدادهای علمی برگزار می‌کند.

۱- فرهنگ بومی: در مقاله «سهم آمریکایی‌های بومی به علم، مهندسی و پزشکی» به نقش سرخ‌پوستان و بومیان آمریکا در پیشرفت علم می‌داند: آنها مردمی هستند که سنت‌های بسیار غنی دارند و در رشد علم، مهندسی و پزشکی نقش به‌سزایی داشته‌اند و دانش زیادی در مورد حرکت ابدان، کیفیت شیمیایی گیاهان و خواص پزشکی حیوانات دارند.^۲

۲- دین و اخلاق: در مقاله «درباره مبدأ دین» در مورد چگونگی و زمان به وجود آمدن دین صحبت می‌کند: برخی از تحقیق‌ها نشان می‌دهد که دین، سلامت جامعه را با تشویق رفتار همکاری بالاتر می‌برد و محققان می‌گویند ممکن است دین یک اتفاق طبیعی از کارکرد مغز انسان باشد.^۳

۳- مضامین سیاسی: در مقاله «علم و جامعه؛ زمانی برای دوران جدید دیپلماسی علمی» بیان می‌کند که دیپلماسی علمی در تلاش آمریکا برای ساختن روابط مثبت با جوامع خارجی بسیار حیاتی است و نقش دانشمندان آمریکایی به‌عنوان سفیران حسن نیت مهم است. این مقاله همچنین به اهمیت سازمان‌های علمی غیردولتی به‌عنوان شبکه و مجرای ارتباطی با جوامع خارجی اشاره می‌کند.^۴

۴- حقوق بشر: در مقاله «حقوق بشر حق یک انسان در علم» بیان می‌کند که حق استفاده از منافع پیشرفت علمی برای همه افراد باید ایجاد شود.^۵

۵- بهداشت و درمان: در مقاله‌ای می‌گوید انعکاس سلامت جهانی در آموزش علمی بسیار نازل بوده است و سپس به مدل‌های آموزش در سلامت جهانی می‌پردازد.^۶

1. The American Association for the Advancement of Science (Aaas.org)

2. <http://www.sciencemag.org/content/189/4196/38.full.pdf?sid=4c6ed065-817c-43af-946a-05f0568e20f8>

3. <http://www.sciencemag.org/content/326/5954/784.full.pdf?sid=3e2b0f9-76ab0-4c0e-a377-1858b660e4a8>

4. <http://www.sciencemag.org/content/315/5813/769.full.pdf?sid=010dec8d-9b29-4217-8bf4-4c054e348b7b>

5. <http://www.sciencemag.org/content/340/6138/1291.full.pdf?sid=79467b99-d7da-4c41-b490-33552ee8b098>

6. <http://www.sciencemag.org/content/1281/6202/345.full.pdf?sid=55605805-f1ba-4e26-a849-745b76081748>

- ۶- توسعه: یک زیربخش جداگانه در مورد توسعه دارد.^۱
- ۷- کشاورزی: مقاله «کشاورزی دقیق و امنیت غذایی» می‌گوید که کشاورزی دقیق شامل گروهی از فناوری‌ها که سنسورها، سیستم‌های اطلاعاتی، ماشین‌های پیشرفته و مدیریت مطلع را کنار هم می‌آورد تا تولید را بهینه کند.^۲
- ۸- محیط زیست: در مقاله «جای پای ناپایدار محیط‌زیستی انسان‌ها» معتقد است که اثر انسان بر محیط زیست، به‌هیچ‌عنوان پایدار نیست و برای درک پایداری، بهینه‌سازی و عدالت در استفاده از منابع از دید تولیدکنندگان و مصرف‌کنندگان مهم است.^۳
- ۹- سواد رسانه‌ای: مقاله «تحلیل تجربی از یک شبکه اجتماعی در حال تکامل» می‌گوید که با آنالیز کردن یک شبکه اجتماعی، پویایی فهم ما نسبت به این رسانه افزایش پیدا می‌کند.^۴
- ۱۰- کارآفرینی: در این مورد می‌توان به برنامه‌ای بین‌المللی برای متصل کردن دانشمندان با کارآفرینان اشاره می‌کند.^۵
- ۱۱- تروریسم: در مقاله «مطالعه تروریسم به‌وجود آمده به‌عنوان یک تلاش بین‌المللی» رفتار تروریست‌ها را از نظر روان‌پزشکی بررسی می‌کند.^۶

۵-۲-۲. تحلیل مقوله‌ها و موضوع‌های مرکز علم برای منفعت عمومی^۷

موضوع‌های ترویجی این تارنما، سلامت، تغذیه و استفاده از علم و فناوری در راستای منفعت عمومی است. زبان آن انگلیسی و برخی مطالب آن رایگان است.

۱- مضامین سیاسی: فعالیت سیاسی‌اش در راستای فشار به سیاست‌گذاران برای تصویب قوانین به نفع سلامت مردم است؛ مثلاً در کارزار روز غذا از قانون‌گذاران حوزه سلامت و تغذیه و کشاورزی می‌خواهد که نظارت بیشتری بر تولیدکنندگان داشته باشند؛ همچنین با ارائه اطلاعات به عموم مردم سعی در آگاه کردن در حوزه

1. <http://www.sciencemag.org/content/1510/5818/315.full.pdf?sid=80d6efed-e4-554b14-a4-756f9521f1255b>
2. <http://www.sciencemag.org/content/327/5967/828.full.pdf?sid=8556956c-8ac3-4789-b6e5-4a32f1c2a8e6>
3. <http://www.sciencemag.org/content/1114/6188/344.full.pdf?sid=897de0e824-0c-4a68-ad11-a91048c15feb>
4. <http://www.sciencemag.org/content/311/5757/88.full.pdf?sid=fd3c3927-f6e3-402c-81cf-dd7d7b7bf8c3>
5. <http://www.sciencemag.org/content/322/5898/35.2.full.pdf?sid=b48895fe-d14c-47f8-9412-eeefb05f138>
6. <http://www.sciencemag.org/content/33/4375/203.full.pdf?sid=6f0e5ad4-3081-b72-a9ad-f8b9fa8d03fd>
7. Center for science in the public interest: www.cspinet.org

سلامت و تغذیه دارد.^۱

۲- حقوق بشر: در برخی پویش‌های خود، مانند روز غذا بر روی حقوق بشر تأکید می‌شود؛ مثلاً حقوق کارکنان حوزه تولید مواد غذایی و شرایط کار آنها.^۲

۳- حکمرانی محلی: با حکومت‌های محلی در تعامل و تقابل است؛ به‌عنوان مثال، در یک باینیه از فعالین محله‌ها خواسته بر دولت‌های محلی فشار آورند تا تبلیغ‌های تلویزیونی مشروبات الکلی را ممنوع کنند.^۳

۴- بهداشت و درمان: سایت در مورد سلامت و تغذیه است، تمام اطلاعات و مطالبش مستقیم یا غیرمستقیم مرتبط به بهداشت و درمان نیز می‌شود؛ به‌طورمثال، در مورد نوشیدنی‌های بدون قند هشدار داده که در مورد نوشیدنی‌های رژیمی، تحقیق‌های کافی انجام نشده است و اسپارتام موجود در بیشتر این نوع نوشیدنی‌ها، باعث سرطان می‌شود.^۴

۵- توسعه: تلاش‌هایی برای توسعه اجتماعی انجام می‌دهد؛ مثلاً در موضوع بهبود سلامت و تضمین پایداری نظام سلامت کانادا، به توسعه تغذیه سالم و افزایش فعالیت فیزیکی خصوصاً برای کودکان تأکید می‌کند.^۵

۶- کشاورزی: به کشت محصولات سالم و تصویب قوانین به نفع آن می‌پردازد؛ مثلاً در مطلبی می‌گوید از دولت آمریکا و کنگره خواسته تا یک سازمان را مسئول بهبود فعالیت‌های ایمنی غذا در مزارع کند.^۶

۷- سواد رسانه‌ای: در مقاله‌ای توضیح می‌دهد که رسانه‌های خبری معمولاً در اخبار علمی توضیح نمی‌دهند که دانشمند دعوت‌شده به چه ارگانی وابسته است و ممکن است این تعلق موجب جهت‌دهی تحقیقاتش شود.^۷

۸- مقاومت: از طریق آگاهی به مبارزه با شرکت‌های بزرگ که سلامت مردم را مورد مخاطره قرار می‌دهند، می‌پردازد؛ مثلاً کارزاری برای ممنوع کردن نیتريت سدیم در گوشت به راه انداخت و نتیجه‌اش کاهش چشمگیر استفاده از این ماده شد.^۸

۹- نهادهای مدنی: برای تصویب قوانین، از همراهی با سازمان‌های مردم‌نهاد فعال در حوزه سلامت و تغذیه سالم بهره می‌برد.^۹

1. www.foodday.org

2. http://www.cspinet.org/new/201408061.html

3. http://www.cspinet.org/booze/liquorads/liquor_sampleresolution.htm

4. http://www.huffingtonpost.com/michael-f-jacobson/soda-or-diet-soda-a-false_b_6489218.html

5. http://www.cspinet.org/canada/pdf/openletter_sept04.pdf

6. https://www.cspinet.org/EatingGreen/download.html

7. http://www.cspinet.org/new/200407081.html

8. http://www.cspinet.org/about/accomplishments.html

9. cspinet.org/canada/pdf/Expert-NGO-JointLetter-Menu-Labeling.pdf

۵-۲-۳. تحلیل مقوله‌ها و موضوع‌های علم در آزمایشگاه شاخشیری^۱

این تارنما توسط دانشگاه مادیسون ویسکانسین^۲ پشتیبانی می‌شود. زبان تارنما انگلیسی و اطلاعات آن رایگان است.

۱- دین و اخلاق: در قالب برنامه علم، دین و اخلاق در پروژه سواد علمی ویسکانسین فهرستی از کتاب‌ها و مقاله‌ها در مورد علم و اسلام قرار داده شده است. این کتاب‌ها شامل آخرین کتاب پرفسور گوسم در مورد برندگان مسلمان جایزه نوبل در فیزیک و شیمی و مقاله‌هایی از مجله‌های ساینس و نیچر است.^۳

۲- مضامین سیاسی: در این باره، در مطلبی می‌گوید که بعد از حملات ۱۱ سپتامبر ۲۰۰۱م اولویت‌های علمی کشور تغییر کرد و این اولویت‌های جدید به نفع علم نبود.^۴ بهداشت و درمان: بخشی از تارنما مشخصاً به مبحث سلامت و ارتباط متقابل آن با علم می‌پردازد^۵ و به ارائه اطلاعاتی علمی در خصوص مصرف الکل، سیگار، قهوه و غیره و پس از آن در خصوص فعالیت‌های بدنی، انواع ورزش‌های مفید و داشتن بدنی سالم می‌پردازد.^۶

۳- محیط زیست: به انتخاب‌های لازم برای حفظ منابع انرژی اشاره و می‌گوید که افزایش جمعیت، منابع انرژی فسیلی را از بین می‌برد که برخی از آنها به اندازه طول عمر یک انسان خواهد بود.^۷ در مقاله‌ای دیگر به نام طلوع جدید انرژی هسته‌ای، به اهمیت گسترش آن اشاره می‌کند.^۸

۴- سواد رسانه‌ای: با ارائه دو معرفی کوتاه از «علم در فضای مجازی»^۹ و «علم در رادیو»^{۱۰} می‌گوید هر کدام از این رسانه‌ها جایگاه و مخاطب ویژه خود را دارند.

۵- کارآفرینی: در دستورالعمل‌هایی به انجام آزمایش‌های عملی در خانه می‌پردازد که باعث کارآفرینی می‌شود؛ مثلاً در آزمایشی به کاربرد شیمی در خانه می‌پردازد.^{۱۱}

1. Science is fun in the lab of Shakhshiri: www.scifun.org

2. Madison Wisconsin

3. <http://www.scifun.org/Calendar/Islam&Science/SciIslam-readinglist.pdf>

4. http://www.scifun.org/WISL/ChemColloq-Neal_Lane-09-27-3.pdf

5. http://www.scifun.org/wisl/wisl_science_health.html

6. <http://www.scifun.org/Conversations/Conversations4Teachers/ChiaraCirelli.htm>

7. <http://www.scifun.org/Conversations/Conversations4Teachers/2007/Corradini/PhyToday-energy1.pdf>

8. <http://www.scifun.org/Conversations/Conversations4Teachers/2007/Corradini/NPP-Nature-May%202004.pdf>

9. http://www.scifun.org/wisl/wisl_science_on_the_web.html

10. http://www.scifun.org/wisl/wisl_science_on_the_radio.html

11. <http://www.scifun.org/HomeExpts/FIZZFOAM.html>

۶- تروریسم: در مقاله نیروگاه‌های هسته‌ای و سوخت آن‌ها^۱ به‌عنوان اهداف حملات تروریستی می‌پردازد و می‌گوید که این ادعاها بی‌اساس است و مشکلات کوچکی که ممکن است پیش بیاید را بزرگنمایی می‌کنند.

۵-۲-۴. تحلیل مقوله‌ها و موضوع‌های علم عامه^۲

این تارنما به تمام موضوع‌های مرتبط با علم، شامل فضا، نجوم، حیوانات، انرژی، سلامتی و فناوری می‌پردازد. زبان آن انگلیسی و اطلاعاتش رایگان است.

۱- مضامین سیاسی: مضامین سیاسی دارد؛ مثلاً در جایی به قدرت ریاست جمهوری برای وتو کردن قانون می‌پردازد^۳ یا در جای دیگری مطرح کرده که آیا طوفان سندی می‌تواند روی نتایج انتخابات ریاست جمهوری اثر بگذارد؟ تحقیق‌ها نشان می‌دهد که دولت‌هایی که سر کار هستند، معمولاً رأی خوبی را در ایالت‌هایی که دچار حوادث آب و هوایی شده‌اند، کسب نمی‌کنند.^۴

۲- بهداشت و درمان: یک صفحه مختص سلامت وجود دارد که مطالبی در موضوع‌های آبولا، امراض ژنتیکی، آلزایمر، مقاله‌هایی در مورد تغذیه سالم مانند هشدار در مورد مقدار بالای سدیم در ساندویچ‌های غذای فوری ارائه می‌کند.^۵

۳- توسعه: در مقاله‌ای آمده که برای اصلاح صنایع آمریکا، باید تمام صنایع را همانند صنعت سیمی کانداکتور مدیریت نمود.^۶ در مقاله دیگری نیز بیان می‌کند رشد سریع آفریقا در این قاره متعادل نیست و پنج نقطه توسعه اقتصادی سریع‌تری داشته‌اند. یعنی آفریقای جنوبی، نیجریه، آنگولا، غنا و اتیوپی.^۷

۴- کشاورزی: در مقاله‌ای انتقادی به نام آیا سیلیکون ولی می‌تواند کشاورزی را متحول کند، آمده که بسیاری از مصرف‌کنندگان، از دخالت فناوری در غذایشان نگران‌اند.^۸

۵- محیط زیست: در مقاله‌ای فهرست یک سری از حیواناتی که در حال انقراض هستند

1. <http://www.scifun.org/Conversations/Conversations4Teachers/2007/Corradini/NAE-Science-9/02.pdf>

2. www.popsoci.com

3. <http://www.popsoci.com/obama-vetos-keystone-pipeline>

4. <http://www.popsoci.com/science/article/10-2012/could-hurricane-sandy-affect-presidential-election>

5. <http://www.popsoci.com/tags/health>

6. <http://www.popsoci.com/technology/article/01-2010/darpas-economic-fix-make-manufacturing-sector-run-semiconductor-biz>

7. <http://www.popsoci.com/science/article/11-2012/global-economy-african-countries-growth>

8. <http://www.popsoci.com/will-silicon-valley-transform-farming>

آمده و نسبت به این موضوع هشدار داده شده است.^۱ همچنین در مقاله دیگری آمده که انسان‌ها مقصر اصلی انقراض خفاش کرائید هستند نه تغییرهای اقلیمی.^۲

۶- کارآفرینی: در مقاله‌ای می‌گوید که مطالعات نشان می‌دهد کارآفرینان بیش از دیگران، در دوران نوجوانی مشکل‌آفرین بوده‌اند؛ مثلاً بیل گیتس در سال ۱۹۷۷، به‌خاطر خلاف در رانندگی دستگیر شد. محققان از آلمان و سوئد دریافتند که کارآفرینان در نوجوانی بیشتر رفتار ناهنجار از خود نشان می‌دهند.^۳

۷- تروریسم: در مقاله‌ای آمده که هواپیماهای بدون سرنشین در جنگ آمریکا برعلیه تروریسم بسیار بااهمیت بوده است و صرفه اقتصادی هم برای آمریکا دارد.^۴

۸- مردم‌سالاری: در مطلبی به فناوری‌های جدید برای گسترش اینترنت اشاره و به آن آزادی اتصال می‌گوید که می‌توان به داخل کشور قاچاق کرد و به انقلابیون این اجازه را می‌دهد که یک شبکه محلی اینترنت را به‌سرعت راه‌اندازی کند.^۵

۵-۲-۵. تحلیل مقوله‌ها و موضوع‌های کوپس پروجکت^۶

حامیان اصلی این تارنما مؤسسه علوم بیولوژیک آمریکایی؛ مؤسسه ویتمن، موزه دیرین‌شناسی دانشگاه کالیفرنیا و مؤسسه مالی بوروز هستند. زبان آن انگلیسی و استفاده از آن رایگان است.

۱- حقوق بشر: معتق است که بهتر شدن وضعیت کلی حقوق بشر از طریق ترویج علم در میان عامه ممکن است. علم‌گرایی، انعکاس ارزش‌هایی است که بنیان‌گذاران آمریکا به‌دنبال آن بودند.^۷

۲- بهداشت و درمان: سایت به ارگان‌ها، جوامع و گروه‌های مختلف علمی متصل است که از جمله آنها مراکز پزشکی هستند؛ مثلاً گروه COMIHAS گروهی غیرانتفاعی است که تلاش می‌کند به کامرونی‌ها مسائل بهداشتی آموزش دهد و آنها را به‌طور مستقیم در مشکلات بهداشتی مثل ایدز دخیل کند.^۸ همچنین دبیرستان

1. <http://www.popsoci.com/article/science/see-yourself-how-many-animals-are-close-extinction>

2. <http://www.popsoci.com/humans-not-climate-change-caused-caribbean-bat-extinctions>

3. <http://www.popsoci.com/science/article/2013-08/study-finds-teenage-entrepreneurs-are-anti-social-trouble-makers>

4. <http://www.popsoci.com/united-states-will-sell-armed-drones-other-nations>

5. <http://www.popsoci.com/technology/article/2012-03/net-goes-local-path-better-internet-begins-engineers-rethinking-its-networks>

6. www.copusproject.org

7. www.copusproject.org/our-copus-ideals.html

8. http://www.copusproject.org/participants/participants.php?organization_id=461

- سلامت، از طرح‌های این تارنما است.^۱
- ۳- کشاورزی: سعی دارد تا گروه‌های مروج کشاورزی را فعال نماید؛ به‌عنوان مثال، اطلاعات و آموزش‌های لازم برای بهبود محصول و برداشت به کشاورزان داده می‌شود؛ همچنین اطلاعاتی در مورد آب، خاک، کود و سموم.^۲
- ۴- محیط زیست: از طریق فعال‌سازی گروه‌ها به آن می‌پردازد؛ مانند سازمان آموزش‌دهندگان محیط زیست کارولینای شمالی و مؤسسه علوم محیط‌زیستی آستین و موزه کایوتی پوینت برای آموزش محیط زیست برای تشویق مردم برای حمایت از کره زمین. و نیز جامعه آموزش محیط زیست کالیفرنیا که از سواد محیط‌زیستی دانش‌آموزان پشتیبانی می‌کند.^۳
- ۵- کارآفرینی: معتقد است که کارآفرینی بدون داشتن سواد کافی علم و فناوری امکان‌پذیر نیست. اگر کارآفرینان با علم و فناوری آشنا شوند می‌توانند با خلاقیت خود به راهکارهای بهتری برای پیشبرد کسب‌وکارشان برسند.^۴
- ۶- نهادهای مدنی: این تارنما اساساً متعلق به یک سازمان مردم‌نهاد است.^۵

۳-۵. تحلیل محتوای کیفی پایگاه‌های اینترنتی مالزی

۳-۵-۱. تحلیل مقوله‌ها و موضوع‌های آکادمی علوم مالزی^۶

- این تارنما توسط وزارت علوم، فناوری و نوآوری پشتیبانی می‌شود و زبان آن انگلیسی و مالزیایی است.
- ۱- فرهنگ بومی: کلاً نگاه حاکم بر این تارنمای نوین و توسعه‌گرا است. در نتیجه چندان توجهی به فرهنگ بومی و بازتولید آن ندارد.
- ۲- بهداشت و درمان: به‌طور اختصاصی به موضوع سلامت و درمان می‌پردازد؛ همچنین در کتاب آینده پایدار مالزی به مسائلی چون وضعیت کنونی و ایدئال سلامت در مالزی می‌پردازد. در مجموع نگاهی فناورانه و در راستای ترویج علم نوین دارد.^۷
- ۳- توسعه: تارنما نگاهی بسیار توسعه‌گرا و نوین دارد و چشم‌انداز خود را در راستای توسعه اقتصادی و اجتماعی تعریف نموده است.^۸

1. http://copusproject.org/participants/participants.php?organization_id=1078

2. <http://www.copusproject.org/participants/participants.html>

3. <http://www.copusproject.org/participants/participants.html>

4. http://copusproject.org/participants/participants.php?organization_id=186

5. <http://www.copusproject.org/participants/participants.html>

6. www.akademisains.gov.my

7. <http://www.youblisher.com/p/964782-Sustaining-Malaysia-s-Future-Health/>

8. <http://www.akademisains.gov.my/index.php/what-we-do/horizon>

۴- محیط زیست: به موضوع‌های گوناگون محیط زیست مانند آب، انرژی، کشاورزی و تنوع زیستی می‌پردازد. در کتاب آینده پایدار مالزی نیز (بخش آب) به موضوع‌هایی چون فرصت‌هایی برای نگهداری منابع آبی با روش‌های استفاده بهینه از آب‌های زیرزمینی به‌عنوان یک منبع و محافظت از خشک‌سالی، بهینه‌سازی پیش‌بینی سیل و رانش زمین، اصلاح رویکرد آموزش در مورد آب و غیره، ذخیره کردن آب باران، آب تمیز و سالم، بازاریابی و صدور آب با کیفیت بالا، توریسم بر پایه آب می‌پردازد.^۱

۵-۳-۲. تحلیل مقوله‌ها و موضوع‌های مرکز اطلاعات امنیت زیستی^۲

این تارنما توسط Third World Network (TWN) که شبکه بین‌المللی غیرانتفاعی مستقلی از سازمان‌ها و افرادی است که در مسائل مربوط به توسعه پایدار و ارتباط بین شمال و جنوب است حمایت می‌شود.

۱- فرهنگ بومی: در مقاله «بیوتکنولوژی و مردم بومی» به حق بومیان در فرهنگ و تمدنشان پرداخته و آورده که این حق با توسعه‌های بیوتکنولوژیک نقض می‌شود.^۳

۲- دین و اخلاق: در مقاله «اخلاق و مهندسی ژنتیک» به بذر ترمیناتور پرداخته و معتقد است که بحث اینکه محصولات مهندسی ژنتیک شده، غذای جهان را فراهم می‌کند، کاملاً بی‌اساس است؛ زیرا این نوع از بذر عقیم است و بنابراین، کشاورزان را مجبور می‌کند تا به شرکت‌های بذر در اول هر فصل کاشت مراجعه کنند که موجب نابودی کشاورزان کوچک می‌شود. از نظر اخلاقی، خودکشی بذر حرکتی غیراخلاقی است.^۴

۳- حقوق بشر و حقوق شهروندی: به‌طور مثال، با انتشار گزارشی بیان می‌کند که سیاست‌ها و فعالیت‌های دولت کلمبیا در مورد ارگانسیم‌های اصلاح نژادی شده، ناقض حقوق مردم بومی کلمبیا است.^۵ در مقاله «بیوتکنولوژی و مردم بومی» نیز آمده که مردم بومی در مورد فرهنگ و تمدن خود حق دارند.^۶

۴- حکمرانی محلی و کشاورزی و دانش بومی: در مقاله «اکولوژی کشاورزی، مزارع کوچک و استقلال غذایی» به مشکلات موجود در بخش کشاورزی، مانند از بین رفتن تنوع زیستی، نابودی دانش سنتی، تنزل کیفیت محیط زیست و افزایش

1. <http://www.youblisher.com/p/964777-Sustaining-Malaysia-s-Future-Agriculture/>

2. www.biosafety-info.net

3. <http://www.biosafety-info.net/article.php?aid=186>

4. <http://www.biosafety-info.net/article.php?aid=315>

5. <http://www.biosafety-info.net/article.php?aid=626>

6. <http://www.biosafety-info.net/article.php?aid=186>

اختلاف طبقاتی بین کشاورزان فقیر و غنی می‌پردازد. راه‌حل را نیز کمک دولت‌های محلی به کشاورزان کوچک و مزارع کوچک می‌داند.^۱

۵- بهداشت و درمان: در مقاله «آیا غذاهای ارگانیک سالم‌ترند؟» می‌گوید که غذاهای ارگانیک، مواد مغذی بیشتری دارند و در کل، برای سلامت انسان‌ها و حیوانات اهلی مفیدتر هستند.^۲ یا در مقاله دیگری، آورده که محصولات ارگانیک، از نظر مواد ضد سرطانی بسیار غنی‌تر می‌باشند.^۳

۶- محیط زیست: در بیانیه‌ای خواستار مبارزه با گسترش محصولات ژنتیکی شده و آورده که گیاهان تغییر ژنتیک، فراتر از مزارع رفته‌اند و به محیط زیست وارد شده‌اند.^۴

۵-۳-۳. تحلیل مقوله‌ها و موضوع‌های انجمن مصرف‌کنندگان پنانگ^۵

این تارنما به موضوع‌هایی مانند سلامت، تغذیه، اقتصاد، محیط زیست می‌پردازد.

۱- فرهنگ بومی: با توجه به اسلامی بودن پایگاه، به فرهنگ بومی توجه شده است. انتشار کتاب در حوزه تغذیه حلال و حرام یک نمونه آن است.^۶

۲- دین و اخلاق: در بیانیه‌ای با تأکید بر دین اسلام گفته که در حلال بودن مواد غذایی، دولت باید سخت‌گیری کند.^۷

۳- حکمرانی محلی: به‌طور مثال در طرح گسترش فرهنگ دوچرخه‌سواری مطالبی برای مسئولان دارد و در حوزه منابع طبیعی، سیاست‌های اشتباه دولتمردان را نقد می‌کند؛ همچنین به دولت‌های محلی و مرکزی توصیه می‌شود که سرعت مجاز را برای ماشین‌ها کاهش دهند.^۸ در مورد نقش حکومت‌های محلی در کمک به کشاورزان نیز مطالبی دارد.^۹

۴- بهداشت و درمان: به روش‌های درمان بیماری رایج در خانه، روش‌های ترک سیگار،

1. <http://www.biosafety-info.net/article.php?aid=636>

2. <http://www.biosafety-info.net/article.php?aid=227>

3. <http://www.biosafety-info.net/article.php?aid=228>

4. <http://www.biosafety-info.net/campdetail.php?cid=7>

5. www.consumer.org.my

6. <http://consumer.org.my/index.php/homepage/books/product/view/22/2>

7. <http://www.consumer.org.my/index.php/food/safety/477-the-government-should-be-stringent-in-issuing-halal-certification>

8. <http://www.consumer.org.my/index.php/development/physical/337-how-government-can-promote-cycling>

9. <http://www.consumer.org.my/index.php/tips/environment/746-address-water-supply-problem-to-paddy-fields-in-charok-sikin>

10. <http://www.consumer.org.my/index.php/tips/environment/744-cap-and-sam-disappointed-over-approval-of-deia-of-seri-tanjung-pinang-phase-2-proposed-reclamation-project-in-penang>

روش‌های مراقبت از چشم و غیره می‌پردازد.^۱ استفاده از زنجبیل و عسل را در درمان مؤثر می‌داند.^۲ در مورد سیگار و تأثیر روانی نیکوتین نیز مطالب انتقادی دارد.^۳

۵- کشاورزی: استفاده از کودهای طبیعی را تشویق می‌کند.^۴

۶- محیط زیست: توجه به محیط زیست، نگرانی از بین رفتن منابع طبیعی و راه‌های حفاظت از طبیعت در موارد متعددی بررسی شده است.^۵

۷- سواد رسانه‌ای: در قالب دو کتاب^۶ به راهکارهای رسانه‌ها در تبلیغ کالاها ناسالم می‌پردازد و توصیه می‌کند که حتماً در مورد ادعاهای رسانه‌ها تحقیق کنید.

۸- حقوق شهروندی: به اهمیت سبک زندگی سالم برای شهروندان توجه دارد؛ مثلاً انتقاد عملکرد معادن سنگ و یا حقوق شهروندان مسلمان برای اطلاع داشتن از محتوای حلال یا حرام داروهای مصرفیشان.^۷

۹- کارآفرینی: اصرار بر خودکفا کردن افراد در امور سلامت و تغذیه‌شان دارد؛ مثلاً آموزش تهیه غذاهای مناسب از مواد طبیعی و کاشت گیاهان ارگانیک در خانه.^۸

۵-۳-۴. تحلیل مقوله‌ها و موضوع‌های سازمان ملی فضایی مالزی^۹

توسط وزارت علوم، فناوری و نوآوری پشتیبانی و انگلیسی و مالایی است.

۱- بهداشت و درمان: به مسئله کاهش وزن در پایگاه فضایی بین‌المللی می‌پردازد و بیان می‌کند که مطالعات نشان داده که فضانوردان همان‌قدر انرژی نیاز دارند که روی زمین به آن نیاز است.^{۱۰}

۲- توسعه: به دنبال توسعه علم و فناوری است و مسئولیت توسعه علوم فضایی مالزی

1. <http://www.consumer.org.my/index.php/tips/health/387-home-cures-for-common-illnesses>

2. <http://www.consumer.org.my/index.php/tips/health/386-easy-ways-to-healthy-eyes>

3. <http://www.consumer.org.my/index.php/tips/health/385-how-to-stop-smoking>

4. <http://consumer.org.my/index.php/homepage/books/product/view/63/4>

5. <http://www.consumer.org.my/index.php/development/physical/337-how-government-can-promote-cycling>

6. <http://consumer.org.my/index.php/homepage/books/product/view/2/25>

<http://consumer.org.my/index.php/homepage/books/product/view/2/28>

7. <http://www.consumer.org.my/index.php/food/safety/477-the-government-should-be-stringent-in-issuing-halal-certification>

<http://www.consumer.org.my/index.php/tips/environment/740-cap-very-concerned-over-negative-impacts-of-sand-mining>

8. <http://www.consumer.org.my/index.php/tips/health/388-simple-solutions-to-troubling-problems>

<http://www.consumer.org.my/index.php/tips/health/387-home-cures-for-common-illnesses>

<http://consumer.org.my/index.php/homepage/books/product/view/2/20>

<http://www.consumer.org.my/index.php/tips/environment/375-growing-organic-vegetables-in-an-apartment>

9. www.angkas.gov.my

10. <http://www.angkas.gov.my/?q=en/node/169>

از طريق آموزش و تحقيق را برعهده دارد.^۱

۵-۳-۵. تحليل مقوله ها و موضوع هاي مؤسسه بين المللي مطالعات پيشرفته اسلامي مالزی^۲

اين تارنما به علوم اسلامي، ديدگاه هاي اسلام در مورد علم، تمدن، اقتصاد، سياست، جامعه، حقوق و بشر مي پردازد و به زبان انگليسي و مالايي است.

۱- دين و اخلاق: تلاش مي کند تا عمل گرا باشد ولي درعين حال، بر پايه اصول قرآن و سنت و فقه باشد.^۳

۲- حقوق بشر: در مطلبي بيان مي کند که اسلام هويت انساني، عدالت، قانون، حقوق اوليه، آزادي ها و نظم اجتماعي را به رسميت مي شناسد که از اين نظر با حقوق بشر سازمان ملل نقاط مشترک فراواني دارد.^۴

۳- حکمراني محلي: در مطلب «سبک زندگي متعادل: ديدگاه اسلامي» مي گويد که تبليغات بي فايده و گمراه کننده رسانه ها را بايد به حداقل رسانده، تبليغاتي که مصرف گرايي و مصرف غذاهای ناسالم را تشويق مي کند.^۵

۴- توسعه: موضوع توسعه اقتصادي، اجتماعي از منظر مقاصد شريعت بررسي مي شود.^۶
۵- کشاورزي: براي هماهنگي بين اسلام و علم و فناوري با توجه به نظرهاي سيدحسين نصر، بازيفت سنت هاي علمي اسلامي، مخصوصاً در مورد پزشکي، داروسازي و کشاورزي را پيشنهاد مي دهد.^۷

۶- محيط زيست: در مطلب «اسلام و اخلاق محيط زيست» مي گويد که اتفاق هاي ناگوار محيط زيستي، به طرز تفکر اومانيستي مرتبط است.^۸

۷- سواد رسانه اي: در مطلب «رسانه، ارزش هاي انساني و اخلاق: موضوع هاي

1. <http://www.angkasa.gov.my/?q=en/node/39>

2. iais.org.my

3. <http://www.iais.org.my/e/index.php/about-sp-1100978955/the-institute.html>

4. <http://www.iais.org.my/e/index.php/publications-sp-1447159098/articles/item/216-islam-and-rights.html>

5. <http://www.iais.org.my/e/index.php/research-sp-347200875/policy-recommendations/511-vol-5-no-1-january-2014.html>

6. <http://www.iais.org.my/e/index.php/events-sp-1744003054/upcoming-events/534-international-conference-on-the-applications-of-maqasid-al-shari-ah.html>

7. <http://www.iais.org.my/e/index.php/events-sp-1744003054/past-events/493-international-conference-developing-synergies-between-islam-and-science-technology-for-mankind-s-benefit.html>

8. <http://www.iais.org.my/e/index.php/events-sp-1744003054/past-events/338-islam-and-environmental-ethics.html>

چالشی» به چالش‌های رسانه بر ارزش‌های سنتی می‌پردازد.^۱

۸- شهروندی: در مطلب «شهروندی: دیدگاه اسلامی» می‌گوید که دیدگاه اسلامی در مورد عضویت در جامعه‌های سیاسی یا منطقه‌ای و نظامی حکومتی در قرآن و حدیث وجود دارد؛ اما این موضوع‌ها از نظر فقهی بحث نشده است.^۲

۹- کارآفرینی: در مطلب «علم و فناوری در اسلام امروزی: روندها و ظرفیت‌ها» بیان می‌شود که علم هم کیفیت زندگی و هم فرهنگی برای ثروت‌آفرینی ایجاد می‌کند.^۳

۱۰- مقاومت: معتقد است که امت اسلامی باید به ابزار عقلی و منابع فرهنگی غنی مسلط شوند و با چالش‌های جهانی‌سازی و ادعاهای قدرت‌های مسلط مبارزه کنند.^۴

۱۱- تحلیل‌های قومیتی: بر ایده چند فرهنگی و اتحاد ملی در مالزی تأکید می‌کند تا افسانه‌های نژادی و دیدگاه‌های قومیتی را از بین ببرد.^۵

۱۲- تروریسم: در میزگرد «افراطی‌گری، تروریسم و اسلام: به سمت فهم بهتر مسائل»^۶ به آن می‌پردازد و معتقد است که اسلام و مسلمانان بسیار مورد برخورد بی‌عقلی و خشونت از طرف مقام‌ها و قانون‌گذاران غربی هستند.^۷

۱۳- مردم‌سالاری: در سمیناری بین‌المللی به نام «اسلام و دموکراسی: مشکل اصلی چیست؟» دیدگاه‌های مختلف در این زمینه را بررسی می‌کند.^۸

نتیجه‌گیری

۱- جایگاه مباحث کشاورزی و محیط زیست در ترویج علم: در تارنماهای ایرانی، تبیان علاقه ویژه‌ای به کشاورزی ارگانیک دارد و معتقد است که تجاری‌سازی انبوه کشاورزی، آثار منفی بر محیط زیست دارد و استفاده از آفت‌کش‌ها و کودها، آثار درازمدت منفی بر محیط‌زیستی دارند. در جای دیگر این سایت از

1. <http://www.iais.org.my/e/index.php/events-sp-1744003054/past-events/312-the-media-human-values-ethics-and-morality-the-challenging-issues.html>
2. <http://www.iais.org.my/e/index.php/publications-sp-1447159098/articles/item/26-article-on-'bai'ah'.html>
3. <http://www.iais.org.my/e/index.php/events-sp-1744003054/past-events/177-science-and-technology-in-contemporary-islam-trends-and-possibilities.html>
4. <http://www.iais.org.my/e/index.php/component/content/article/27-aboutiais/chairmans-message/91-chairmans-message.html>
5. <http://www.iais.org.my/e/index.php/events-sp-1744003054/past-events/396-public-lecture-dialogue-multiculturalism-and-national-unity.html>
6. <http://www.iais.org.my/e/index.php/events-sp-1744003054/past-events/533-roundtable-discussion-on-extremism-terrorism-and-islam-toward-a-better-understanding-of-issues.html>
7. <http://www.iais.org.my/e/index.php/dirasat-sp-1862130118/peace-security.html>
8. <http://www.iais.org.my/e/index.php/events-sp-1744003054/past-events/412-islam-and-democracy-what-is-the-real-problem.html>

«محیط زیست، محور توسعه پایدار» صحبت به میان می‌آورد و دخالت‌های دولتی در محیط زیست را رد می‌کند.

تارنمای زیست‌بوم، موضوع اصلی تارنما خود را حفاظت از محیط زیست بیان می‌کند. تأنجا که در برخی موارد مانند مطلب «جنایت سبز»، راهکارهای اشتغال‌زایی را مغایر با رویکردهای حفظ محیط زیست می‌داند. از سوی دیگر، به مسئله قطع واردات برنج خارجی در توسعه کشاورزی داخلی توجه دارد.

تارنمای نیک‌صالحی، توجهی به کشاورزی ندارد و تنها در حد نشر اخبار مربوط به حمایت هنرمندان از محیط زیست، به این مسئله می‌پردازد.

تارنمای دکتر روزاده، توجه ویژه‌ای به کشاورزی سنتی دارد. در زمینه محیط زیست نیز معتقد است که توسعه جنگل، در تعادل در چرخه طبیعت نقش ارزنده‌ای دارد.

تارنمای انسان‌شناسی و فرهنگ، رویکرد متفاوتی در این زمینه اتخاذ کرده و تأکید فراوانی بر استفاده روش‌های نوین برای گسترش کشاورزی دارد و آن را برای جلوگیری از مسئله قحطی الزام‌آور می‌داند؛ همچنین دنبال ارائه راهکار جهانی برای معضلات زیست‌محیطی با کمک دولت‌ها و سازمان‌های بین‌المللی است.

در تارنماهای آمریکایی، موضع تارنمای انجمن آمریکایی پیشرفت علم، رویکردی مشابه با تارنمای انسان‌شناسی و فرهنگ دارد و امنیت غذایی با استفاده از کشاورزی صنعتی را مورد توجه قرار می‌دهد. در واقع این تارنما، رویکردی کاملاً توسعه‌محور و مدرن را در کشاورزی و محیط زیست دارد.

اما رویکرد تارنمای آمریکایی مرکز علم برای منفعت عمومی کاملاً متفاوت و از کشاورزی سنتی دفاع می‌کند و به ترویج محصولات سالم می‌پردازد؛ همچنین تلاش‌هایی برای تصویب قوانین به نفع کشاورزی سالم انجام داده است. این تارنما ضمناً در یک اینفوگرافی توضیح می‌دهد که چگونه خوراک ما بر محیط‌زیستمان اثر می‌گذارد.

تارنمای علم در آزمایشگاه شاخشیری، با توجه به رویکردش در علم نوین، توجهی به کشاورزی و محیط زیست ندارد؛ اما در این زمینه دغدغه‌هایی دارد و توسعه کشاورزی را مورد نقد قرار می‌دهد؛ همچنین فهرست حیوانات در حال انقراض را آورده و انسان‌ها را مقصر اصلی این فاجعه زیست‌محیطی می‌داند.

تارنمای کوپس پروجکت، امنیت غذایی، سلامت گیاهان و حیوانات و توسعه روستاها را از اهداف خود می‌داند و کشاورزان را آموزش می‌دهد. در زمینه محیط زیست نیز به دنبال افزایش سواد محیط‌زیستی دانش‌آموزان است.

در تارنماهای کشور مالزی نیز، پایگاه اینترنتی آکادمی علوم مالزی، موضوع‌هایی

چون آب، انرژی، کشاورزی و تنوع زیستی را مورد توجه نسبی قرار داده است؛ اما از آنجاکه رویکرد این تارنمای بسیار نوین است، کشاورزی پایدار صنعتی را توصیه می‌کند. در زمینه مسائل زیست‌محیطی نیز به‌دنبال پایداری بر اساس آب است.

تارنمای مرکز اطلاعات امنیت زیستی مالزی نیز به ترویج تحقیق در مورد سیستم‌های پایدار برای کشاورزی می‌پردازد و از اصلاح ژنتیکی بذرها، کشاورزی، انتقاد می‌کند. ضمن اینکه اعتقاد دارد که روش سنتی کشاورزی، محیط زیست را محافظت می‌کند؛ همچنین کشاورزی جدید را موجب از بین رفتن تنوع زیستی، نابودی دانش سنتی، تنزل کیفیت محیط زیست و افزایش اختلاف طبقاتی بین کشاورزان فقیر و غنی می‌داند و بر کشاورزی کوچک تأکید می‌کند. در جایی دیگر نیز از کشاورزی ارگانیک سخن می‌گوید و آن را موجب سلامت درازمدت زیست‌محیطی و ضدسرطان می‌داند. تارنمای انجمن مصرف‌کنندگان پنانگ مالزی نیز دغدغه‌هایی مشابه در زمینه کشاورزی و محیط زیست دارد و کشاورزی طبیعی را تشویق می‌کند.

تارنمای مؤسسه بین‌المللی مطالعات پیشرفته اسلامی مالزی نیز رویکردی مشابه با تارنماهای هم‌وطن خود دارد و تأکید می‌کند که باران اسیدی، فصولات هسته‌ای و مواد شیمیایی خطرناک، زندگی انسان را تهدید می‌کند، دی‌اکسید کربن در آب‌وهوا به‌شدت افزایش پیدا کرده است، منابع طبیعی مثل جنگل‌های استوایی از بین می‌روند و رودخانه‌ها و دریاها در تهدید هستند.

۲- جایگاه استفاده از رویکردهای فرهنگ و دانش بومی در ترویج علم:

آنچه باعث برجسته‌شدن موضوع بومی‌سازی در سال‌های اخیر شده، آشکار شدن این موضوع است که به‌ودیه گرفتن تجارب دیگران بدون در نظر گرفتن تفاوت‌های بین جوامع، فرهنگ‌ها و فضاها نمی‌تواند منجر به توسعه پایا شود و توسعه متکی بر دانش بومی به توانمندسازی جامعه کمک می‌کند. دانش بومی، دانشی است که از تأثیر متقابل بین مردم و محیط‌شان برمی‌خیزد.

در تارنماهای ایرانی، تبیان به این مقوله توجه ویژه دارد و به‌دنبال احیای فرهنگ بومی، خصوصاً فرهنگ بومی دینی است. بر دانش بومی در کشاورزی تأکید و استفاده از دانه‌های هیبرید و کشت تک‌محصولی را تهدید جدی برای تنوع گونه‌های محلی می‌داند؛ همچنین بر فواید طب سنتی در مقابل طب نوین تأکید دارد.

تارنمای زیست‌بوم هم بر دانش بومی تأکید و قنات را راهکار نجات خشک‌سالی می‌داند. تارنمای نیک‌صالحی، هیچ سخنی در این باره نیاورده است؛ اما تارنمای دکتر

روازاده به‌دنبال احیای دانش بومی در طب سنتی است. این تارنمای علم‌نوین را از مظاهر قدرت عصر حاضر می‌داند و از این جهت با ترویج علوم بومی و فرهنگ اصیل مذهبی سعی در مقاومت در برابر سلطه علم‌نوین و مظاهر تمدن جدید دارد.

در تارنماهای ایرانی، انسان‌شناسی و فرهنگ نیز پرداخت زیادی به مقوله فرهنگ‌های بومی دارد. البته برجستگی خاصی در تأکید به دانش بومی در آن دیده نمی‌شود؛ ولی در زمینه فرهنگ‌ها بر حفظ تفاوت‌ها تأکید می‌کند؛ همچنین با اشاره به از بین رفتن دانش‌های سنتی با وجود سیل نوسازی، پیشنهاد می‌کند که باید به‌دنبال روش‌هایی برای حفظ و احیاء عقلانی با توجه به زمان حال داشته باشیم.

برخلاف تارنماهای ایرانی، در میان تارنماهای آمریکایی، کمتر می‌توان توجه به فرهنگ و دانش بومی را مشاهده کرد؛ اما تارنمای انجمن آمریکایی پیشرفت علم، می‌گوید که برخلاف باورهای معمول، بومیان آمریکایی هستند که سنت‌های بسیار غنی دارند و در رشد علم، مهندسی و پزشکی نقش به‌سزایی داشته‌اند.

دیگر تارنماهای مورد تحلیل در این پژوهش، سخن از دانش و فرهنگ‌های بومی خود نیآورده‌اند. به‌عبارت‌دیگر می‌توان بیان کرد که پرداخت به موضوع بومیان در آمریکا، کمتر مورد توجه قرار دارد؛ اما وضعیت در تارنماهای کشور مالزی، کمی بهتر از آمریکا است. هر چند که پایگاه اینترنتی آکادمی علوم مالزی و سازمان ملی فضای مالزی نگاهی برخلاف دانش بومی دارند؛ اما تارنمای مرکز اطلاعات امنیت زیستی، اهمیت زیادی برای دانش و فرهنگ‌های بومی خصوصاً در کشاورزی و بیوتکنولوژی قائل است؛ همچنین تارنمای انجمن مصرف‌کنندگان پنانگ با انتشار کتاب در حوزه تغذیه حلال و حرام و یا کتاب‌های آموزشی در رد مواد غذایی شیمیایی. تارنمای مؤسسه بین‌المللی مطالعات پیشرفته اسلامی مالزی نیز هر چند مسقیماً به این موضوع توجه نکرده؛ اما از آنجا که در حوزه دین مطالعه می‌کند، به نوعی غیرمستقیم به موضوع دانش بومی می‌پردازد.

در مجموع می‌توان گفت که پرداخت به موضوع دانش و فرهنگ بومی در تارنماهای ایرانی پررنگ‌تر است. تارنماهای آمریکایی کمترین وجه را داشته‌اند و در مورد مالزی نیز می‌توان ادعا کرد که تارنماهای رسمی و دولتی، توجهی به دانش و فرهنگ بومی ندارند؛ اما در میان تارنماهای عمومی و غیردولتی مالزی علاقه خاصی را می‌توان در باب این موضوع مشاهده کرد.

۳- جایگاه مباحث سلامت، بهداشت و درمان در ترویج علم:

در میان تارنماهای ایرانی، تبیان در سرویس زندگی یک گروه به نام سلامت دارد و

در کنار توصیه‌های پزشکی، توجه ویژه‌ای به طب سنتی دارد و معتقد است که آمارهای جهانی نشان می‌دهد که گرایش مردم به طب سنتی رو به فزونی است. زیست‌بوم، سلامت انسان را در گرو سلامت زمین می‌شمارد و در موضوع تغذیه، راهکارهای تغذیه سالم برای جلوگیری از بیماری‌ها را ارائه می‌کند؛ اما رویکرد تارنمای نیک‌صالحی متفاوت است و در حد ترویج مسائل جنسی و زیبایی به موضوع‌های پزشکی و بهداشتی می‌پردازد. برخلاف تارنمای روزانه که موضوع خود را سلامت بر اساس طب سنتی می‌داند. تارنمای انسان‌شناسی و فرهنگ نیز رویکردی ترویجی در حوزه بهداشت ندارد و تنها به تحلیل فرهنگی و اجتماعی آن پرداخته است و مسئله بهداشت و درمان را با توجه به شیوع اپیدیمی‌های گوناگون، مسئله‌ای جهانی می‌داند و راه‌حل آن را مشارکت جهانی به حساب می‌آورد.

در تارنماهای آمریکایی، انجمن آمریکایی پیشرفت علم به مدل‌های آموزش در سلامت جهانی می‌پردازد؛ اما موضوع تارنمای مرکز علم برای منفعت عمومی، در مورد سلامت و تغذیه است؛ مثلاً در مورد نوشیدنی‌های رژیمی هشدار می‌دهد. تارنمای علم در آزمایشگاه شاخسیری نیز اطلاعات جامعی از مواد مغذی و سالم و همچنین از فعالیت‌های بدنی مفید، مصرف الکل، سیگار، قهوه، فعالیت‌های بدنی، انواع ورزش‌های مفید و داشتن بدنی سالم ارائه می‌دهد.

در پایگاه اینترنتی علم عامه نیز یک صفحه مختص سلامت وجود دارد که مطالبی در موضوع‌های بیماری‌ها و تغذیه سالم و نقد غذای فوری ارائه می‌کند. تارنمای کوپس پروجکت نیز هر چند محتوای ترویجی در حوزه سلامت ندارد؛ اما از گروه‌های عام‌المنفعه برای طرح‌های سلامت خصوصاً در مورد ایدز در کامرون کمک‌های شایانی کرده است.

در تارنماهای مالزی نیز، تارنمای آکادمی علوم، در قسمت نشریه‌های خود به موضوع سلامت و درمان می‌پردازد؛ همچنین در کتاب آینده پایدار مالزی به مسائلی چون وضعیت سلامت در مالزی پرداخته شده است. تارنمای امنیت زیستی نیز به موضوع سلامت غذاهای ارگانیک می‌پردازد. تارنمای انجمن مصرف‌کنندگان پنانگ نیز به موضوع‌هایی همچون: روش‌های درمان بیماری رایج در خانه، روش‌های ترک سیگار، روش‌های مراقبت از چشم و غیره پرداخته است.

در مجموع می‌توان گفت که پرداخت به مسئله بهداشت و سلامت، بیشترین اقبال را داشته است؛ اما تارنماهای ایرانی، توجه ویژه‌ای به طب سنتی در سلامت داشته‌اند. هر چند که توجه به محصولات ارگانیک را در تارنماهای آمریکا و مالزی نیز می‌توان

مشاهده کرد.

۴- جایگاه مباحث گسترش گردشگری در ترویج علم:

در موضوع گردشگری، تبیان، تنها به معرفی مراکز گردشگری می‌پردازد. زیست‌بوم، آشنایی با عوامل حفظ محیط زیست را عامل افزایش گردشگری می‌داند. نیک‌صالحی نیز به معرفی اماکن گردشگری می‌پردازد. انسان‌شناسی و فرهنگ نیز از این رهگذر به آسیب‌شناسی وضعیت توریسم در ایران توجه می‌کند.

در میان تارنماهای مالزی نیز تنها پایگاه اینترنتی آکادمی علوم مالزی به موضوع پرداخته و در کتابی، اشاره‌ای به دریاچه‌ها و رودخانه‌های مالزی دارد که می‌تواند در مقوله گردشگری نقش داشته باشد.

۵- توجه به کارآفرینی و خوداشتغالی در مباحث ترویجی علم:

کارآفرینی، افراد را قادر می‌سازد یک فعالیت جدیدی شروع کنند یا به طور ناباورانه فعالیت موجود را توسعه دهند. رسانه‌ها نیز در ایجاد باور به کارآفرینی و یا حتی آموزش کار نقش ویژه‌ای دارند. در تحلیل این پژوهش در موضوع کارآفرینی، در میان تارنماهای ایرانی، رویکردهای متفاوتی را می‌توان مشاهده کرد. تبیان در این زمینه تنها به مسائل حقوقی می‌پردازد. زیست‌بوم در برخی موارد، راهکارهای اشتغال‌زایی را مغایر با رویکردهای حفظ محیط زیست می‌داند. انسان‌شناسی و فرهنگ نیز در موضوع کارآفرینی، پیشنهادهای مختلفی دارد؛ به‌عنوان مثال از ظرفیت بالای توسعه گردشگری جنگ در ایران برای کارآفرینی صحبت می‌کند.

در تارنماهای آمریکایی، تارنمای انجمن آمریکایی پیشرفت علم، برنامه‌های بین‌المللی برای متصل کردن دانشمندان با کارآفرینان داشته است؛ همچنین پایگاه علم در آزمایشگاه شاخسیری، دستورالعمل‌هایی به منظور انجام آزمایش‌های عملی در خانه ارائه داده که می‌تواند در ابعاد خود باعث کارآفرینی شود. پایگاه علم عامه نیز مقاله‌هایی در مورد تجارت‌های راه‌اندازی شده و نیز در مورد کارآفرینان، منتشر کرده است. کوپس پروجکت، گروه‌های وابسته و فعال کارآفرینی را تشویق می‌کند و البته معتقد است که اگر شهروندان بخواهند به کارآفرینی موفق تبدیل شوند حتماً باید سواد علم و فناوری خود را بالا ببرند.

در میان تارنماهای مالزیایی نیز انجمن مصرف‌کنندگان پنانگ، در مجموع اصرار بر خودکفا کردن افراد در امور سلامت و تغذیه‌شان دارد و راهکارهایی برای درمان شخصی در منزل می‌دهد. تارنمای مؤسسه بین‌المللی مطالعات پیشرفته اسلامی مالزی نیز در سمیناری به‌دنبال توانا کردن جامعه و گسترش کارآفرینی بوده است.

۶- جایگاه مباحث سواد رسانه‌ای و شکاف آگاهی در ترویج علم:

مسئله سواد رسانه‌ای نیز از جمله موضوع‌های مهم ترویج علم است. در این زمینه، تبیان، به میزان مصرف رسانه می‌پردازد و معتقد است که خواندن اخبار باید به شکل انتقادی انجام شود و به نقش دست اندرکاران و مالکان رسانه‌ها هم توجه داشت. تارنمای زیست‌بوم، رسانه‌های مبلغ سرمایه‌داری را عامل انکار تخریب محیط زیست می‌داند. نیک‌صالحی بیشتر با نشر زیاد تصاویر هنرپیشه‌ها برخلاف جهت سواد رسانه‌ای عمل می‌کند. انسان‌شناسی و فرهنگ نیز سواد رسانه‌ای را یک مهارت اجتماعی می‌داند که می‌تواند همراه با تفکر انتقادی و استدلالی مخاطبان را به صورت فعال با پیام‌های رسانه‌ای آشنا کند.

در میان تارنماهای آمریکایی نیز انجمن آمریکایی پیشرفت علم، معتقد است که می‌توان با آنالیز کردن یک شبکه اجتماعی، دینامیک فهم ما نسبت به این رسانه افزایش پیدا کند. تارنمای مرکز علم برای منفعت عمومی نیز از رسانه‌های خبری انتقاد می‌کند که معمولاً در خصوص اخبار علمی، توضیح نمی‌دهند که دانشمندی که از او دعوت کرده‌اند به چه ارگانی وابسته است و بر این اساس، ممکن است چه تعصب یا تعلق داشته باشد که باعث شود نتایج تحقیقات و یا نظرهاش صحیح نباشد. تارنمای علم در آزمایشگاه شاخسیری نیز بیان می‌کند که در ارائه و انتقال علم به جامعه، راه‌های ارتباطی گوناگونی وجود دارد که هر کدام از این رسانه‌ها جایگاه و مخاطب ویژه خود را دارند.

در تارنماهای مالزیایی نیز تارنمای انجمن مصرف‌کنندگان پنانگ، به راهکارهای رسانه‌های غالب در تبلیغ کالاهای ناسالم برای رسیدن به ثروت می‌پردازد و هشدارهایی می‌دهد. تارنمای مؤسسه بین‌المللی مطالعات پیشرفته اسلامی مالزی نیز در سمیناری تأکید می‌کند که رسانه آزاد می‌تواند مشوق مردم‌سالاری و احساس اجتماعی باشد.

فهرست منابع

اجاق، زهرا (۱۳۹۲). *ارتباطات عمومی علم در ایران: مطالعه ترکیبی نقش مجله‌های علمی عمومی در بهبود فهم عامه از علم ...* (پایان‌نامه دوره دکتری). دانشگاه تهران، دانشکده علوم اجتماعی، تهران، ایران.

- ازکیا، مصطفی و غفاری، غلامرضا (۱۳۸۷). جامعه‌شناسی توسعه. تهران: نشر کیهان.
- باهنر، ناصر (۱۳۸۷). رسانه‌ها و دین. تهران: مرکز تحقیقات صدا و سیما.
- بشیر، حسن (۱۳۸۴). تحلیل گفتمان: دریچه‌ای برای کشف ناگفته‌ها. تهران: مرکز تحقیقات دانشگاه امام صادق (علیه‌السلام).
- پاتر، جیمز (۱۳۹۱). بازشناسی رسانه‌های جمعی: با رویکرد سواد رسانه‌ای. ترجمه آزادی یزدیان، نادعلی، قم: صدا و سیما جمهوری اسلامی ایران.
- تانکارد، جیمز و سورین، ورنر (۱۳۸۶). نظریه‌های ارتباطات. ترجمه علیرضا دهقان، تهران: انتشارات دانشگاه تهران.
- حری، عباس (۱۳۸۵). اطلاع‌رسانی: نظام‌ها و فرایندها. تهران: کتابدار.
- دادگران، محمد (۱۳۸۵). مبانی ارتباطات جمعی. تهران: مروارید.
- ساروخانی، باقر (۱۳۸۵). جامعه‌شناسی ارتباطات. تهران: نشر اطلاعات.
- غفاری، غلامرضا (۱۳۸۸). منطق پژوهش تطبیقی. مجله مطالعات اجتماعی ایران، ۳(۳).
- فلیک، اووه (۱۳۸۷). درآمدی بر تحقیق کیفی. ترجمه هادی جلیلی، تهران: نشر نی.
- قدیمی، اکرم (۱۳۹۱). نقش رسانه‌ها در عمومی‌سازی علم در ایران و مقایسه آن با سایر کشورهای جهان. گزارش پژوهشی: معاونت علمی و فناوری ریاست جمهوری، انجمن ترویج علم ایران.
- کرلینجر، فردیک نیکلز (۱۳۹۰). مبانی پژوهش در علوم رفتاری. ترجمه حسن پاشاشریفی و جعفر نجفی زند، تهران: آوای نور.
- کریمی، سعید (۱۳۸۲). رسانه‌ها و راه‌های تقویت مشارکت مردم در صحنه‌های سیاسی و اجتماعی. قم: بوستان کتاب.
- کمیسون ملی یونسکو (۱۳۸۴). علم در جامعه اطلاعاتی. ترجمه یزدان‌پور، تهران: نشر کمیسیون ملی یونسکو.
- لیندلاف، تامس و تیلور، برایان سی (۱۳۸۸). روش‌های تحقیق کیفی در علوم ارتباطات. ترجمه عبدالله گیویان، تهران: همشهری.
- مصطفوی، اسماعیل و بیگدلی، زاهد (۱۳۹۲). درآمدی بر مفهوم ترویج علم در رسانه‌ها؛ تحلیل محتوای مجله اطلاعات علمی. فصلنامه ترویج علم، سال چهارم، (۴).
- معمدنژاد، کاظم (۱۳۸۵). وسایل ارتباط جمعی. تهران: دانشگاه علامه طباطبایی.
- مک کوئیل، دنیس (۱۳۸۵). درآمدی بر ارتباطات جمعی. ترجمه پرویز اجلالی، تهران: دفتر مطالعات و برنامه‌ریزی رسانه‌ها.

- Bailey, O. G & El (2008). *Understanding Alternative Media*. New York: Open University Press.
- Denzin, N. & Y. Lincoln. (2000). *The Discipline and Practice of Qualitative Research*. London: Sage.
- Downe Wmboldt, B. (1992). Content analysis: method, applications, and issues. *Health care for women international*, 13(3), 313-321.
- Lewis, P. (1993). *Alternative media: Linking global and local*.
- Lima, M. T.; das Neves, E. F. & Dagnino, R. Popularization of Science in Brazil: Getting onto the Public Agenda. *Sharing Science*, 121.
- Ogan, C. L.; Bashir, M.; Camaj, L.; Luo, Y.; Gaddie, B.; Pennington, R.; ... & Salih, M. (2009). Development communication: The state of research in an era of ICTs and globalization. *International Communication Gazette*, 71(8), 655-670.
- Patton, M. Q. (2002). *Qualitative Research and Evaluation Methods*. CA: Sage, Thousand Oaks.
- Ren, F. & Zhai, J. (2013). *Communication and popularization of science and technology in China*. Springer Science & Business Media.
- Report of Brazil (2004). *Popularization of Science and Technology*. OAS. Pub.
- Vrana, R. (2013). *Promotion of scientific literacy and popularization of science with support of libraries and internet services*. In *Worldwide Commonalities and Challenges in Information Literacy Research and Practice*. Springer International Publishing.

References

- Ashna, H. (2008). Media Audience Studies, Pajoohesh va Snjesh, (26).
- Azkiya, M. & Ghafari, G., (2007). *Sociology of Development*, Kayhan Publishing.
- Bahnar, N. (2007). *Media and Religion*, IRIB Research Center.
- Bailey, O. G & El (2008). *Understanding Alternative Media*, New York: Open University Press.
- Denzin, N. & Y. Lincoln. (2000). *The Discipline and Practice of Qualitative Research*, London, Sage.
- Downe Wmboldt, B. (1992). Content analysis: method, applications, and issues. *Health care for women international*, 13(3), 313-321.
- Flick, U. (2008) *An introduction to qualitative research*, translated by Hadi Jalili, Nei Publishing.
- Ghadihi, A. (2012). *The role of the media in publicizing science in Iran and its comparison with other countries in the world*, research report: Vice President of Science and Technology, Iranian Science Promotion Association.
- Ghaffari, G. (2008). The logic of comparative research, *Journal of Iranian Social Studies*, 3(4), 76-92.
- Hari, A. (2005). *information: systems and processes*, Ketabdar.

- Karimi, S. (2012). Media and ways to strengthen people's participation in political and social scenes, Bostan Ketab.
- Kerlinger, F. N. (2012). Foundations of behavioral research, translated by Hasan Pashashrifi and Jafar Najafi Zand.
- Lewis, P. (1993). Alternative media: Linking global and local.
- Lima, M. T., das Neves, E. F., & Dagnino, R. Popularization of Science in Brazil: Getting onto the Public Agenda. *Sharing Science*, (121).
- Lindlof, T. R. & Taylor, B. C. (2008). Qualitative communication research methods, translated by Abdullah Givian, Hamshahri Press.
- McQuail, D. (2006). An Introduction to Mass Communication, translated by Parviz Ejjali, Tehran: Media Studies and Planning Office Press.
- mostafavi, E. & bigdeli, Z. (2013). An introduction to the concept of science popularization and content analysis of the scientific journal *Ettelaat-e-Elmi*. *Popularization of Science*, 4(1), 7-18.
- Motamedanjad, K. (2005), mass communication, Tehran: Allameh Tabatabai University Press.
- Ogan, C. L.; Bashir, M.; Camaj, L.; Luo, Y.; Gaddie, B.; Pennington, R., ... & Salih, M. (2009). Development communication: The state of research in an era of ICTs and globalization. *International Communication Gazette*, 71(8), 655-670.
- Ojaq, Z. (2012), Public Communication of Science in Iran: A Combined Study of the Role of Public Science Journals in Improving Public Understanding of Science, Doctoral Dissertation, University of Tehran, Faculty of Social Sciences.
- Patton, M. Q. (2002) *Qualitative Research and Evaluation Methods*, CA: Sage, Thousand Oaks.
- Potter, W. J. (2010). The state of media literacy. *Journal of broadcasting & electronic media*, 54(4), 675-696.
- Ren, F. & Zhai, J. (2013). *Communication and popularization of science and technology in China*. Springer Science & Business Media.
- Report of Brazil (2004). *Popularization of Science and Technology*, OAS. Pub.
- Sarukhani, B. (2006). *Sociology of Communication*, Ettelaat Publishing.
- Sorin, W. & Tankard, J. (2006). *Theories of Communication*, Translated by Alireza Dehghan, Tehran University Press.
- UNESCO National Commission (2004). *Science in Information Society*, translated by Yazdanpour, published by UNESCO National Commission.
- Vrana, R. (2013). Promotion of scientific literacy and popularization of science with support of libraries and internet services. In *Worldwide Commonalities and Challenges in Information Literacy Research and Practice*. Springer International Publishing.